

การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลายขัดเสือ

ศิลปะนิพนธ์เสนอคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี
สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
ธันวาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

DESIGN LIVING ROOM SET OF JEANS USING THE TECHNIQUE OF WEAVE MAT

Art Thesis Submitted to the Faculty of Architecture of Naresuan University
In Partial Fulfillment of the Requirements for the
Bachelor of Fine and Applied Arts Degree in Product and package design
December 2016
Copyright 2016 by Naresuan University

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาศิลปะนิพนธ์ เรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์ยาสามัญประจำบ้านสำหรับผู้ที่มีข้อจำกัดทางการมองเห็น ของ ศิวศิษฏ์ วาจาสิทธิ์ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

.....ประธาน

(รศ.ดร. จีรวัดน์ พิระสันต์)

.....กรรมการ

(ดร.เจนยuth ศรีหิรัญ)

.....กรรมการ

(อาจารย์ วรากรณ์ มามี)

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้า ในหัวข้อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ เห็นฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ อาจารย์ รศ.ดร. จีรวัดน์ พิระสันต์ ประธานที่ปรึกษาศิลปะนิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นทีปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำศิลปะนิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณ ดร.เจนยุทธ ศรี หิรัญ และ อาจารย์ วราภรณ์ มামী กรรมการศิลปะนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องพร้อมทั้งช่วยเหลือเสนอแนะทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างขั้นตอนดำเนินการวิจัย ศิลปะนิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้ศิลปะนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

เหนือสิ่งอื่นใดนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และญาติทุกคนของผู้วิจัยที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ด้านแรงงาน และสร้างสรรค์งานวิจัยครั้งนี้

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงมีจากศิลปะนิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณ ทุกๆท่านผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขก จากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อและผู้ที่เกี่ยวข้องบ้างไม่มากก็น้อย

ศิวศิษฏ์ วาจาสิทธิ์

ชื่อเรื่อง	การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื้อ
ผู้วิจัย	ศิวิชัย วาจาสิทธิ์
ประธานที่ปรึกษา	รศ.ดร. จิรวัดน์ พิระสันต์
กรรมการที่ปรึกษา	ดร. เจนยุทธ ศรีหิรัญ
กรรมการที่ปรึกษา	อ.วราภรณ์ มามี
ประเภทสารนิพนธ์	ศิลปะนิพนธ์ ศป.บ. สาขาออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์,มหาวิทยาลัย นเรศวร, 2559
คำสำคัญ	การออกแบบ, ชุดห้องรับแขก,ผ้ายีนส์,ลวดลายขัดเสื้อ

บทคัดย่อ

การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (New products)ปัจจุบันอิทธิพลที่มีผลต่อการใช้ชีวิตนั้นมาจากวัฒนธรรมทางตะวันตกและตะวันออกเราจะสังเกตได้จากปัจจัยต่างๆไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ เครื่องเรือน รวมไปถึงบ้านหรือที่อยู่อาศัย ซึ่งอาจจะทำให้เราลืมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีกันมาเนิ่นนานผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อมาผสมผสานวัฒนธรรมต่างชาติซึ่งได้นำวัสดุผ้ายีนส์มาเป็นวัสดุหลักในการผลิตทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาและเปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาดทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากกว่าเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื้อ

ซึ่งการวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดประกอบไปด้วย แนวคิดการใช้รูปแบบของการขัดของเสื้อ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆที่ส่งผลต่อลวดลายและคุณภาพของ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ ศักยภาพของวัสดุผ้ายีนส์ การวิจัยนี้นำไปสู่การกำหนดประเด็นของการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์เพื่อการออกแบบ วิธีที่ใช้ในการวิจัยคือ การสำรวจและการวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นของการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน

จากผลการวิเคราะห์ สามารถสรุปได้ว่า ประเภทของวัสดุที่เลือกใช้ คือ ผ้ายีนส์ มาใช้เป็นวัสดุในการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขก พบว่าผู้บริโภคที่เหมาะสมแก่ ผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้า

ยีนส์ คือ กลุ่มคนที่ชื่นชอบและสนใจในผ้ายีนส์ และ กลุ่มคนที่ชื่นชอบและสนใจในงานหัตถกรรมทอ
มือหรือทอเสื่อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อจำนวน
4 ชิ้น คือ พรหมเช็ดเท้า ผลอกหมอนอิง แผ่นรองนั่ง ผ้าพาดโต๊ะ โดยมีฟังก์ชันในการใช้งานสำหรับ
ห้องรับแขก ตามเป้าประสงค์ของผู้บริโภค ด้วยวัสดุผ้ายีนส์ที่ผสมผสานกับกรรมวิธีสานของเสื่อทำให้
เพิ่มความแปลกใหม่ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
	กรอบความคิดในการวิจัย	3
	ขอบเขตการวิจัย	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
	1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบ	8
	1.1 ความหมายของการออกแบบ	8
	1.2 วิธีการออกแบบ	12
	1.3 ที่มาของแนวความคิดในการออกแบบ	12
	1.4 ขอบเขตของงานออกแบบ	13
	1.5 การสร้างสรรค์งานออกแบบ	14
	1.6 สุนทรียศาสตร์ในการออกแบบ	15
	2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการทอเสื่อ	17
	2.1 ประวัติเสื่อในประเทศไทย	17
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องจักสาน	21
	2.3 กระบวนการทอเสื่อ	25
	2.4 ชนิดของเสื่อ	33
	3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับผ้ายีนส์	37
	3.1 ประวัติกางเกงยีนส์	37

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า	
	3.2 วัตถุประสงค์ในการผลิตยีส	41
4.	เอกสารและงานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	43
	4.1 ความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่	43
	4.2 ประเภทผลิตภัณฑ์ใหม่	45
	4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ	48
3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	3.1. การศึกษารูปแบบและกระบวนการผลิต	52
	3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	52
	3.3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
	3.4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	53
	3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล	53
4	ผลการวิจัย	
	4.1. กำหนดหัวข้อในการวิจัย / ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัย	54
	4.2. เก็บรวบรวมข้อมูล	54
	4.3. ข้อมูลผู้บริโภครวมของกลุ่มเป้าหมาย	54
	4.4. ออกแบบผลิตภัณฑ์	55
	4.5. การออกแบบการพัฒนาแบบร่าง	58
	4.6. ขั้นตอนการผลิต	60
	4.7. นำเสนอผลงาน	64

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
5	ผลการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
	5.1 สรุปผลการวิจัย	65
	5.2 อภิปรายผลการวิจัย	65
	5.3. ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม		
ประวัติผู้วิจัย		

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีการสั่งสมความรู้ประสบการณ์ต่างๆที่มีการสืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายโดยมีความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถยึดเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองได้ จึงมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนให้มีคุณภาพและให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP โดยใช้จุดแข็งของชุมชนด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาเพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับผู้บริโภค และอยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสความผันแปรของวัฒนธรรมและค่านิยม

การทอเสื่อเป็นภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำเอาต้นกกมาแปรสภาพให้เป็นเส้น ย้อมสี แล้วสานทอให้เป็นแผ่นผืนเพื่อนำมาใช้ปูลาดรองนั่งหรือนอนหรือทำธุรกรรมต่างๆตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ เสื่อกก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะต้นกกเป็นพืชธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ทั่วทุกภูมิภาค และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำต้นกกมาแปรสภาพก็มีลักษณะคล้ายกัน หรือได้อิทธิพลทางความคิดจากกันและกัน ทำให้เสื่อกกถูกจัดได้ว่าเป็นปัจจัยจำเป็นอย่างหนึ่ง ต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในอดีต

ปัจจุบันอิทธิพลที่มีผลต่อการใช้ชีวิตนั้นมาจากวัฒนธรรมทางตะวันตกและตะวันออกเราจะสังเกตได้จากปัจจัยต่างๆไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ เครื่องเรือน รวมไปถึงบ้านหรือที่อยู่อาศัย ซึ่งอาจจะทำให้เราลืมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีกันมานับนาน ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อมาผสมผสานวัฒนธรรมต่างชาติซึ่งได้นำวัสดุผ้ายืนส้มาเป็นวัสดุหลักในการผลิตทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการ

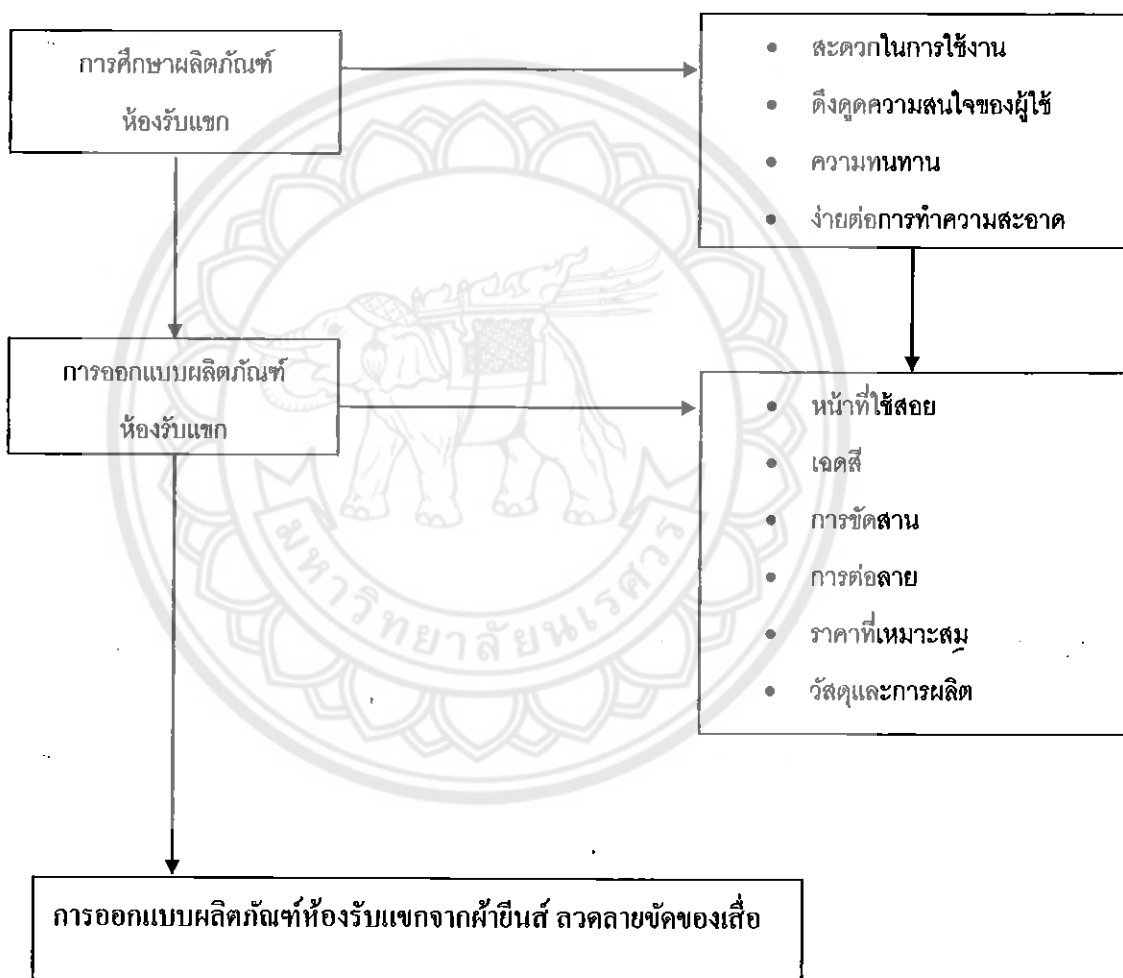
การวิจัยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสือ โดยมี
จุดประสงค์

1. เพื่อศึกษาลวดลายขัดของเสือ
2. เพื่อออกแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์ห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดของเสือ

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ออกแบบมีวัตถุประสงค์ออกแบบผลิตภัณฑ์ห้องรับแขก ให้มีความร่วมสมัย มีแนวคิดการใช้รูปแบบของการขัดของเสื่อ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆมากมายที่ส่งผลต่อลวดลายและคุณภาพของ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ แสดงเป็นกรอบความคิดได้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงกรอบความคิด

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ เป็นกรณีศึกษา เป็นการออกแบบเพื่อการใช้งาน

1.ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล องค์กรความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอเสื่อบ้านพรสวรรค์ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

2.ขอบเขตด้านช่วงเวลา

การวิจัยนี้มีความเกี่ยวเนื่องลำดับเวลาสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ โดยศึกษารูปแบบการใช้งาน มีระยะเวลา 4 เดือน ตั้งแต่ เดือนกันยายน-ธันวาคม พ.ศ.2559

3.ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 ขอบเขตด้านคุณสมบัติด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ใช้แล้วโดยได้แรงบันดาลใจจาก ลวดลายขัดของเสื่อ

- ผลิตภัณฑ์ห้องรับแขก ต้องมีความคงทนเหมาะสมกับสภาพของห้องรับแขก
- ผลิตภัณฑ์ห้องรับแขก ต้องไม่มีข้อบกพร่องให้เห็นเด่นชัด ผ้าเป็นรูปหรือขาด
- ผลิตภัณฑ์ห้องรับแขก ต้องมี โทนสีของด้ายที่ใช้สีเดียวหรือสองสีเพื่อให้กลมกลืนทำ

ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุดผลิตภัณฑ์กับชุดห้องรับแขกหรือเฟอร์นิเจอร์

3.2 ขอบเขตด้านกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ห้องรับแขก

- รูปแบบและโครงสร้างการออกแบบ
- การเลือกลายขัดสานให้เหมาะกับผลิตภัณฑ์
- การดำเนินการผลิต
- ตรวจสอบคุณภาพ

4.ขอบเขตด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบผลิตภัณฑ์ห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ใช้แล้วโดยได้แรงบันดาลใจจาก ลวดลายขัดของเสื่อได้มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในส่วนต่าง ๆ เพื่อกระบวนการออกแบบดังนี้

- หน้าที่ใช้สอย
- รูปแบบ

- เกรดสี
- การขัดสาน
- การต่อลาย
- ความสวยงาม
- ราคาที่เหมาะสม
- วัสดุและการผลิต

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้การออกแบบผลิตภัณฑ์ห้องรับแขกจากผ้ายืนส้ใช้แล้วโดยได้แรงบันดาลใจจาก ลวดลายขัดของเสื่อโดยตอบสนองพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ประกอบไปด้วย

- พรมเช็ดเท้า(Mat)	1	ผืน
- ปลอกหมอนอิง(Cushion)	1	ใบ
- แผ่นรองนั่ง(Seat pads)	1	ชิ้น
- ผ้าพาดโต๊ะ(Cover)	1	ผืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ห้องรับแขกจากผ้ายืนส้ลวดลายขัดของเสื่อ
2. ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายืนส้ลวดลายขัดของเสื่อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การออกแบบ หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆตามความต้องการของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวางแผน การคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน และการที่จะรองทำขึ้นมา โดยการใช้วัสดุแต่ละชนิด และคุณสมบัติของวัสดุด้วย ตามความคิด ความต้องการ

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอด จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์ และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3. เสื่อกก หมายถึง เป็นเสื่อที่ผลิตจากต้นกก ซึ่งเป็นพืชล้มลุกคล้ายหญ้า มีหัวคล้ายข่าแต่เล็กกว่าปลายลำ ต้นมีดอก แพร่พันธุ์ด้วยหัวที่แตกแขนงเป็นหน่อเป็นพืชเส้นใยที่ปลูกและเจริญงอกงามได้ดีในประเทศไทย การทอเสื่อเป็นงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสาน

4. การทอเสื่อ หมายถึง ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่นำเอาต้นกกมาแปรสภาพให้เป็นเส้นย้อมสี แล้วสานทอให้เป็นแผ่นผืนเพื่อนำมาใช้ปูลาดรองนั่งหรือนอนหรือทำธุรกรรมต่างๆตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ

5. ผลิตภัณฑ์สำหรับห้องรับแขก หมายถึง ผลิตภัณฑ์เฉพาะที่ไว้สำหรับใช้สอยภายในห้องรับแขกเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายต่อการพักผ่อนหรือความต้องการ

6. หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หมายถึง โครงการที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างงาน สร้างอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและตนเอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัย เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลาย
ขัดเสื่อในบทนี้ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา
บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบ

- 1.1 ความหมายของการออกแบบ
- 1.2 วิธีการออกแบบ
- 1.3 ที่มาของแนวความคิดในการออกแบบ
- 1.4 ขอบเขตของงานออกแบบ
- 1.5 การสร้างสรรค์งานออกแบบ
- 1.6 สุนทรียศาสตร์ในการออกแบบ

2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการทอเสื่อ

- 2.1 ประวัติและความเป็นมาเสื่อไทย
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องจักสาน
- 2.3 กระบวนการทอเสื่อ
- 2.4 ชนิดของเสื่อ

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับผ้ายีนส์

- 3.1 ประวัติกางเกงยีนส์
- 3.2 วัตถุประสงค์ในการผลิตยีนส์

4. เอกสารและงานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

- 4.1 ความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
- 4.2 ประเภทผลิตภัณฑ์ใหม่
- 4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ

จากเนื้อหาดังกล่าว เป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องการออกแบบ
ผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบ

การออกแบบนั้นมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาด้าน สุนทรียศาสตร์ ประโยชน์ใช้สอย หลัก เศรษฐศาสตร์ และมุมมองสังคมการเมือง ทั้งในสิ่งที่ออกแบบและขั้นตอนการออกแบบ การออกแบบ อาจเกี่ยวข้องกับ การค้นหาข้อมูล ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การทำแบบจำลอง การปรับเปลี่ยนให้ ทำงานร่วมกันได้

1.1 ความหมายของการออกแบบ

ความหมายของคำว่า “การออกแบบ” นั้นคืออะไร มีที่มาอย่างไรซึ่งคำว่า “การออกแบบ” นั้นได้มีคำนิยาม การตีความ การจำกัดความ ไว้หลากหลายความหมายมากมาย ตามความเข้าใจของแต่ละบุคคล

การออกแบบ หมายถึง การรู้จักวางแผนจัดตั้งขั้นตอน และรู้จักเลือกใช้วัสดุวิธีการเพื่อทำ ตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบ และคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิด ตามความคิด สร้างสรรค์ และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา เช่น การจะทำโต๊ะขึ้นมาซักหนึ่งตัว เราจะต้องวางแผนไว้ เป็นขั้นตอน โดยต้องเริ่มต้นจากการเลือกวัสดุที่จะใช้ในการทำโต๊ะนั้นว่าจะใช้วัสดุอะไรที่เหมาะสม ใน การยึดต่อระหว่างจุดต่าง ๆ นั้นควรใช้ กาว ตะปู สกรู หรือใช้ข้อต่อแบบใด รู้ถึงวัตถุประสงค์ของการ นำไปใช้งาน ความแข็งแรงและการรองรับน้ำหนักของโต๊ะสามารถรองรับได้มากน้อยเพียงใด สีสีนควร ใช้สีอะไรจึงจะสวยงาม เป็นต้น

การออกแบบ หมายถึง การปรับปรุงแบบ ผลงานหรือสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม และดูมี ความแปลกใหม่ขึ้น เช่น โต๊ะที่เราทำขึ้นมาใช้ เมื่อใช้ไปนานๆก็เกิดความเบื่อหน่ายในรูปทรง หรือสี เรา ก็จัดการปรับปรุงให้เป็น รูปแบบใหม่ให้สวยงามกว่าเดิม ทั้งความเหมาะสม ความสะดวกสบายในการใช้ งานยังคงเหมือนเดิม หรือดีกว่าเดิม เป็นต้น

การออกแบบ หมายถึง การรวบรวมหรือการจัดองค์ประกอบทั้งที่เป็น 2 มิติ และ 3 มิติ เข้า ด้วยกันอย่างมีหลักเกณฑ์ การนำองค์ประกอบของการออกแบบมาจัดรวมกันนั้น ผู้ออกแบบจะต้อง คำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยและความสวยงาม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการออกแบบ เป็น ศิลปะของมนุษย์เนื่องจากการสร้างค่านิยมทางความงาม และสนองคุณประโยชน์ทางกายภาพ ให้แก่มนุษย์ด้วย

การออกแบบ หมายถึง กระบวนการที่สนองความต้องการในสิ่งใหม่ๆของมนุษย์ ซึ่งส่วนใหญ่เพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอด และสร้างความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้นและก็มีนักวิชาการหลากหลายท่านที่ได้คำนยาม ความหมายกับการออกแบบ ที่แตกต่างกันออกไป

(Holmes,1934) การออกแบบคือการจัดระเบียบหรือวางผังอย่างตั้งใจสำหรับที่ว่าง เรื่องราวหรือกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

(Archer,1971)การออกแบบคือการสร้างความคิดขึ้นสำหรับชิ้นงานหรือระบบ และ การแสดงออกของความคิดให้มีรูปทรงเป็นตัวตน

(Gasson,1974)การออกแบบคือกระบวนการคิดค้นข้ามสาขาวิชา ซึ่งมนุษย์ค้นหาจากเพื่อสร้างความพึงพอใจให้ตนเองแล้ว ยังเพื่อความต้องการของคนอื่นๆ

(Archer,1976)การออกแบบเป็นสาขาที่เกี่ยวกับประสบการณ์ ความชำนาญและความรู้ซึ่งสะท้อนถึงความเอาใจใส่ต่อการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามความต้องการด้านวัตถุและจิตใจ เฉพาะอย่างยิ่งมันเกี่ยวข้องกับการจัดเรียง การจัดองค์ประกอบ ความหมาย คุณค่าและจุดมุ่งหมายในเงื่อนไขที่มนุษย์กำหนดขึ้น

(Sparke,1987)การออกแบบเป็นแนวความคิดที่ซับซ้อน มันเป็นทั้งกระบวนการ และผลลัพธ์ของกระบวนการนั้นๆ ในลักษณะที่เป็นรูปร่าง รูปแบบ และความหมายของสิ่งของที่ถูกรออกแบบขึ้นมา

(Golestein.1968 : 3) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ คือการเลือก และการจัดสิ่งต่าง ๆ (วัตถุ สิ่งของ หรือเรื่องราวเนื้อหา) ด้วยจุดมุ่งหมายสองอย่าง คือ เพื่อให้มีระเบียบ และให้มีความงาม

(Bevlin.1980:2) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ คือการรวบรวมส่วนต่างๆ ให้สัมพันธ์เข้าด้วยกันทั้งหมด

อารี สุทธิพันธ์ (2527 : 8) ให้ความหมายของการออกแบบไว้ว่า การออกแบบหมายถึงการรู้จักวางแผน เพื่อที่จะได้ลงมือกระทำตามที่ต้องการและการรู้จักเลือกวัสดุ วิธีการเพื่อทำตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบ และคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิดตามความคิดสร้างสรรค์ สำหรับการออกแบบอีกความหมายหนึ่งที่ได้ไว้ หมายถึงการ ปรับปรุงรูปแบบผลงานที่มีอยู่แล้ว หรือสิ่งต่างที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม ให้มีความแปลกความใหม่เพิ่มขึ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 :19) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ คือ การวางแผนสร้างสรรค์รูปแบบ โดยวางแผน จัดส่วนประกอบของการออกแบบ ให้สัมพันธ์กับประโยชน์ใช้สอยวัสดุ และการผลิตของสิ่งที่ต้องการออกแบบนั้น

ลิวทิสต์ ธีวส์ (2529:5) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ เป็นกิจกรรมอันสำคัญ ประการหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีอยู่ในความนึกคิด อันอาจจะเป็นโครงการหรือรูปแบบที่นักออกแบบกำหนดขึ้นด้วยการจัด ทาทาง ถ้อยคำ เส้น สี แสง เสียง รูปแบบ และวัสดุต่างๆ โดยมี กฎเกณฑ์ทางความงาม

พาศนา ดัณท์ลักษณะ (2526 :293) ให้ความเห็นว่า การออกแบบ เป็นการสร้างสรรค์โดยมีแบบแผนตามความ ประสงค์ที่กำหนดไว้

มีคำจำกัดความของการออกแบบอันหนึ่งที่กล่าวว่า การออกแบบคือกิจกรรมการแก้ปัญหา เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (Design is a goal-directed problem-solving activity-Archer ,1965) จากคำจำกัดความแสดงให้เห็นว่าในการออกแบบจะเริ่มจากการมีปัญหา มีการตั้งเป้าหมายที่มาจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมการทำงานเพื่อแก้ปัญหาจากงานออกแบบ และรวบรวมผสมผสานให้บรรลุตามความประสงค์ที่กำหนด ในอดีตผู้ที่ ทำหน้าที่ออกแบบและผลิตผลงานการออกแบบของตนมักอยู่ในตัวคนๆ เดียว คือช่างฝีมือผู้สร้างสร้งงานหัตถกรรม รับผิดชอบ ต่อมาเมื่อมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความซับซ้อนของสภาพความต้องการให้ได้ครบถ้วน จึงทำให้ เกิดเป็นอาชีพนักออกแบบขึ้น ผู้ที่ทำหน้าที่นี้มักเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาและฝึกฝนมา โดยเฉพาะ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงวิธีการ ทำงานออกแบบในอดีตที่ผ่านมาจึงอาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ

1. วิธีการของช่างฝีมือ (หรือ Unselfconscious process)

เป็นวิธีการทำงานโดยการลองผิด-ลองถูกของช่างฝีมือด้วยความคุ้นเคยกับปัญหาในงานของตน ช่างฝีมือจะจัดการ แก้ไขปัญหาอย่างได้ผลตรงจุดนั้นโดยการค่อยปรับเปลี่ยน ช่างฝีมือได้รับการฝึกฝนขณะทำงานเป็นลูกมือมาก่อน จึงมีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ วัสดุและกรรมวิธีการผลิตสะสมไว้อยู่ในความทรงจำเนื่องจากไม่มีการบันทึกและ การวาดภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน ดังนั้น การพัฒนาในงานออกแบบจึงกินเวลานาน และทำให้ยากที่จะเปลี่ยนแปลง ทั้งหมดมักเป็นการค่อยปรับเปลี่ยนไปทีละน้อยในระหว่างการทำงาน ข้อดีของวิธีการทำงานออกแบบในลักษณะนี้ คือ ช่วยให้ช่างสามารถจดจำซึมซาบเข้าไปอย่างแน่นแฟ้นยากแก่การลืมเลือน

2. วิธีการของช่างเขียนแบบ (หรือ Selfconscious process)

เป็นวิธีการทำงานที่ใช้แบบ (Drawing) เป็นศูนย์กลางในการคิด การปรับปรุงและการพัฒนาแบบ เนื่องจากในการทำงานออกแบบที่มีความซับซ้อนและมีขนาดใหญ่มากขึ้น เช่น การออกแบบอาคารหรือเรือเดินสมุทร เป็นต้น จำเป็นต้องมีการแบ่งงานออกเป็นแผนกตามความถนัดของ

แรงงาน เพื่อ ช่วยให้ทำงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น วิธีการของช่างเขียนแบบต่างจากการทำงานของช่างฝีมือตรงที่ต้องใช้การวาดภาพ สำเร็จขึ้นก่อนการลงมือทำ และใช้การคาดคิดล่วงหน้าไปในอนาคต (Perceptual span) วิธีการออกแบบในลักษณะ นี้ช่วยให้มีอิสระในการเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ไขแบบได้ง่ายขึ้น

วิธีการทำงานออกแบบทั้ง 2 ลักษณะดังกล่าวเป็นที่เข้าใจกันอย่างชัดเจนแล้วว่า มีแนวทางการเข้าสู่ปัญหาของงาน ออกแบบด้วยการใช้สัญชาตญาณและความชาญฉลาดเฉพาะตัวของช่าง ซึ่งไม่เหมาะสมและไม่เพียงพอ ในการแก้ปัญหา งานออกแบบในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพความต้องการที่มากขึ้น และความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบในงานออกแบบ ตั้งแต่มนุษย์ผู้ใช้งานตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งงานออกแบบสมัยใหม่ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณข้อมูลที่จำเป็นมีเพิ่มขึ้นอย่างมาก วิธีการทำงานออกแบบลักษณะเดิมไม่สามารถจัดการกับข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พัฒนาการทางเทคโนโลยีทำให้เกิดอุปกรณ์เครื่องมือ ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานดีขึ้น แต่อุปกรณ์ดังกล่าวจะทำงานได้จำเป็นต้องใช้วิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงทำให้เกิดความพยายามในหมู่ผู้ประกอบการวิชาชีพออกแบบเพื่อทำการพัฒนาด้านกระบวนการออกแบบอย่างเป็นขั้นตอน

ผู้ริเริ่มคนสำคัญในเรื่องนี้คือ J. Christopher Jones และ C. Alexander โดยได้เสนอบทความในการประชุม เกี่ยวกับวิธีการออกแบบ (Conference on Design Methods) ที่กรุงลอนดอนเมื่อปี ค.ศ. 1960 วิธีการออกแบบ อย่างเป็นระบบนี้ ได้แบ่งการออกแบบออกเป็นขั้นตอนย่อยต่อเนื่องกัน มีการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มของผู้เชี่ยวชาญฝ่ายต่าง ๆ และพยายามผสมผสานร่วมกันระหว่างวิธีการออกแบบลักษณะดั้งเดิมซึ่งใช้จินตนาการ ความชาญฉลาดและประสบการณ์ของนักออกแบบ ดังนั้นกระบวนการออกแบบใหม่จึงมีลักษณะที่สนับสนุนให้ผู้ออกแบบมีการคิดทั้ง 2 ลักษณะเกิดขึ้นด้วยกันคือ

1. การปล่อยให้จิตใจผู้ออกแบบมีอิสระ ในการสร้างความคิดจินตนาการ การคาดเดาและการเห็นแจ้งสำหรับทางเลือกต่าง ๆ ในเวลาใดก็ได้ โดยไม่ถูกยึดติดหรือครอบงำด้วยข้อจำกัดใด ๆ
2. การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการแยกแยะ หาความเกี่ยวข้องเป็นเหตุเป็นผลตลอด จนการนำข้อมูลมาใช้อธิบาย และเปรียบเทียบแนวความคิด เพื่อหาคำตอบหรือทางออกที่ถูกต้องเหมาะสมสูงสุด

สรุปได้ว่า การออกแบบ หมายถึง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ตามความต้องการของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวางแผน การคิดที่เป็นขั้นเป็นตอน และการที่จะลองทำขึ้นมา โดยการใช้วัสดุแต่ละชนิด และคุณสมบัติของวัสดุด้วย ตามความคิด ความต้องการ เพื่อให้ได้ความสะอาดที่สุด และการออกแบบยังมีความหมายรวมถึงการแก้ไข สิ่งเก่า ให้เป็นสิ่งใหม่ ที่มีความสวยงามมากขึ้น

1.2 วิธีการออกแบบ

การออกแบบคือการรู้จักสังเกตช่วยให้มนุษย์ได้เรียนรู้กระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ คือการเริ่มขึ้นของสิ่งต่างๆ แล้วจึงค่อยเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน มนุษย์มักไม่เห็นการกำเนิดของโลกแต่ก็สามารถทราบถึงการจัดเรียงตัวของดวงดาวในสุริยจักรวาล ซึ่งมีวงโคจรเป็นชั้นๆ เรียงกันอย่างเป็นระบบ เห็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นในเวลาเช้าและค่อยๆ ลอยลับขอบฟ้าไปในเวลาเย็น ฤดูกาลที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปอย่างสม่ำเสมอ กระแสน้ำที่มีการไหลขึ้น-ลง นอกจากนี้เราได้เรียนรู้ธรรมชาติมีระบบการคัดเลือกให้สิ่งมีชีวิตที่แข็งแรงกว่าเท่านั้นจึงจะสามารถอยู่รอดสืบทอดเผ่าพันธุ์และมีวิวัฒนาการเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็นได้เหล่านี้ ช่วยสอนให้มนุษย์เกิดความเข้าใจและนำไปลอกเลียนแบบใช้ในการจัดการกับสิ่งต่างๆ ตำนานและความเชื่อดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการจัดระเบียบเกิดขึ้นได้ช่วยแก้ไขความยุ่งเหยิง ทำให้การอยู่ร่วมกันมีความกลมกลืนและหลักการเดียวกันนี้เองยังถูกนำมาใช้ในการปกครองชุมชนคนหมู่มากโดยการแบ่งแยกหน้าที่กันตามความชำนาญ

ในการออกแบบก็เช่นกัน มนุษย์ได้นำหลักการจัดระเบียบมาใช้ โดยการขัดเกลา และจัดเรียงรูปทรงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างเหมาะสมช่วยให้มันสามารถทำงานตามหน้าที่หรือจุดมุ่งหมายได้ดีขึ้นดังตัวอย่างการออกแบบเครื่องมือหรืออาวุธที่ทำจากหิน หรือในตัวอย่างงานที่มีความซับซ้อนเช่นการจัดผังเมืองของชุมชนโบราณ

1.3 ที่มาของแนวความคิดในการออกแบบ

ธรรมชาติพื้นฐานแล้ววัสดุทุกชนิดที่สร้างขึ้นมีที่มาจาธรรมชาติทั้งสิ้นและมนุษย์เราก็ยังคงอยู่ภายใต้ควบคุมของกระบวนการทางธรรมชาติในจำนวนพืชและสัตว์มากมายหลากหลายชนิดนั้นต่างมีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จากนั้นมีอีกหลายสิ่งๆ ที่แสดงถึงกระบวนการที่มีในธรรมชาติซึ่งคงอยู่มาช้านานรอให้ได้ทำการศึกษาค้นพบเพื่อนำข้ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการออกแบบสิ่งๆ ที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาตินั้นจำแนกได้ 2 รูปแบบ

- ลักษณะรูปทรง ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมักมีลักษณะที่สมบูรณ์ในตัวของมันเอง เนื่องจากรูปทรงเหล่านี้ได้ผ่านการปรับปรุงมาเป็นเวลานานจนเกิดความพอเหมาะพอดี

- วิธีแก้ไขปัญหามนุษย์เราได้รับแนวความคิดที่ลึกล้ำและมากมายมหาศาลจากการศึกษาสังเกตสิ่งมีชีวิตที่มีในธรรมชาติ ในการที่จะได้รับความรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา นั้นเราจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงกลไกอันซับซ้อนภายในของสิ่งมีชีวิตนั้นๆ

ในการนำลักษณะรูปทรงและวิธีการแก้ปัญหาจากธรรมชาติมาใช้ในการออกแบบนั้น นักออกแบบที่สามารถจะไม่ทำการคัดลอกหรือเลียนแบบตามตัวอย่างที่ปรากฏอยู่ตรงหน้าโดยแต่จะเกิดจากการศึกษาที่ละเอียดชัดเจน และสัมผัสด้วยประสบการณ์รับรู้ทุกส่วนจนเกิดความเข้าใจถึงหลักการและเหตุผลเป็นอย่างดีเก็บไว้เป็นความทรงจำและประสบการณ์อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ เมื่อลงมือทำงานสร้างสรรค์สิ่งที่ถูกเก็บไว้ในใจก็จะถูกถ่ายทอดออกมาให้ปรากฏซึ่งมักจะมีลักษณะที่ผ่านการกลั่นกรองขัดเกลาและปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ใหม่

1.4 ขอบเขตของงานออกแบบ

การเปลี่ยนแปลงรูปทรงของธรรมชาติให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับความต้องการด้านการใช้งานและความต้องการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดเป็นจุดมุ่งหมายประการแรก แต่ความต้องการมนุษย์ไม่เคยมีขีดจำกัดความต้องการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นแรงผลักดันให้มีการสร้างสรรค์ผลิตผลอย่างต่อเนื่องหากพิจารณาสิ่งต่างๆรอบตัวเรามีทั้งสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ที่พักอาศัย มีสิ่งที่มีมุ่งหวังในการสร้าง จนกล่าวได้ว่าโลกที่มีความซับซ้อนและมีความเฉพาะอย่างมีวิถีชีวิตที่ได้รับความสะดวกสบายและมีอันตรายมากในขณะเดียวกัน ในสิ่งมนุษย์ออกแบบคิดค้นนานชนิดจะพบว่ามีลักษณะร่วมกัน คือการแก้ปัญหา และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.4.1 การออกแบบระบบ(System Design) หมายถึงการออกแบบในลักษณะการจัดวางระบบหรือระเบียบแบบแผนเพื่อให้การทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

1.4.2 การออกแบบสภาพแวดล้อม(Environmental Design) หมายถึงการออกแบบในลักษณะการสิ่งต่างๆในสภาพแวดล้อมของมนุษย์ ตั้งแต่การวางผังเมืองซึ่งนับเป็นสภาพแวดล้อมขนาดใหญ่ การวางผังชุมชนที่มีขนาดเล็กลง มีลักษณะเฉพาะเป็นงานออกแบบที่มีความเกี่ยวข้องทั้งด้านระบบและลักษณะรูปทรงเข้าด้วยกัน

1.4.3 การออกสิ่งของ(Artifact Design) หมายถึง การออกแบบข้าวของเครื่องใช้ที่สัมผัสโดยตรงกับมนุษย์และเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม ถ้าเปรียบกับการออกแบบระบบและ

สภาพแวดล้อมจะพบว่าการออกแบบสิ่งของเกี่ยวข้องกับและอยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากกว่า มีขนาดเล็กกว่า และเป็นงานที่มีความเยียดลึกซึ่งในแง่ของรูปทรง การใช้สอยและการผลิตซึ่งทำได้ทั้งในรูปงานหัตถกรรมและอุตสาหกรรม แบ่งออกได้ 2 หลักเกณฑ์ดังนี้

1. การจำแนกตามสิ่งที่ปรากฏ

- งานออกแบบ 2 มิติ (Two-Dimensional Design)
- งานออกแบบ 3 มิติ (Three-Dimensional Design)

2. การจำแนกตามเนื้อหาในงานออกแบบ

- งานออกแบบทางโครงสร้าง/ทางเทคโนโลยี (Structure-Technology)
- งานออกแบบทางการตกแต่ง/ความงาม (Decorative-Aesthetic)

1.5 การสร้างสรรค์งานออกแบบ

ในการสร้างสรรค์งานออกแบบจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบ เช่นกันโดยการจัดสัดส่วนของการออกแบบให้มีความเหมาะสมซึ่งพิจารณาจากหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ 7 ประการ คือ

1. การคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ (Functions)
2. ความงามในตัวผลิตภัณฑ์(Aesthetic)
3. ความถูกต้องตามหลักสรีระศาสตร์(Ergonomics)
4. ความปลอดภัยในการทำงาน(Safety)
5. ราคา หรือ ต้นทุนในการผลิตจำหน่าย(Cost)
6. ความแข็งแรงและการบำรุงรักษาผลิตภัณฑ์จากใช้งาน(Durable)
7. การดูแลและการบำรุงรักษาผลิตภัณฑ์จากการใช้งาน(Maintenance)
8. วัสดุและการผลิต(Material and Production)
9. การขนส่ง(Transportation)

1.6 สุนทรียศาสตร์ในการออกแบบ

ผลที่เป็นมูลฐานหรือส่วนรายละเอียดที่มีสุนทรียที่ได้รับการงานศิลปะทุกสาขาและจากธรรมชาติมาสำแดงให้รู้สึกธาตุหมายถึงปฐมมูลหรือปัจจัยหรือหน่วยย่อยที่ก่อให้เกิดความรู้สึกสุนทรียภาพขึ้นเช่นธาตุของความงามหรือสุนทรียธาตุคือความพึงพอใจ(Aesthetic beauty)ความแปลกหูแปลกตาความสละสลวยไพเราะน่าดูและความน่าทึ่งศิลปะธาตุ (Art Elements) ได้แก่ ส่วนต่างๆที่เป็นปฐมมูลของความรู้สึกที่ งานศิลปะทุกสาขาต้องคำนึงและตระหนักถึงโดยนำมาใช้เป็นแนวทางหรือหลักการเพื่อให้ บรรลุถึงจุดประสงค์ในงานของตนที่ สามารถนำมาตรวจสอบงานเช่น ความประสานกลมกลืน จังหวะลีลา เอกภาพ การสำแดงออก อารมณ์ ความรู้สึก สมมาตร – อสมมาตรดุลยภาพการเน้นให้เด่นชัดค่าต่างแสงเงาล้วนเป็นทัศนธาตุที่สำคัญ

ภูมิปัญญาไทย(Thai Wisdom) มีสองด้านคือภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้พัฒนาสืบต่อกันในชุมชนเป็นภูมิปัญญาการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละช่วงเวลาและอีกด้านหนึ่งคือภูมิปัญญาที่คิดค้นและสร้างสรรค์ใหม่ซึ่งภูมิปัญญาความรู้ที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นในอดีตในปัจจุบันหรือในอนาคตก็ได้เมื่อเรากล่าวถึงภูมิปัญญาย่อหมายถึงปัญญาติดดินภูมิ แปลว่าแผ่นดินมีคุณค่าบนโลกตามความจริงภูมิปัญญาเป็นนามธรรมแต่ภูมิปัญญาที่สะท้อนสู่พฤติกรรมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะและวัตถุที่ มนุษย์สร้างขึ้นภาพรวมของภูมิปัญญาสามารถแยกได้ 8 ด้านดังนี้

1. วิถีการดำรงชีวิต Livelihood
2. ขนบธรรมเนียมประเพณี Tradition
3. ปรัชญาความเชื่อ Philosophy and Belief
4. เรื่องเล่าพื้นบ้าน Folklore
5. ความเชื่อทางศาสนา Religion
6. การละเล่นพื้นบ้าน Folkplay
7. ศิลปะและงานช่าง Arts and Craft
8. ภูมิปัญญาร่วมสมัย Contemporary Wisdom

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งแยกการศึกษาดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาไทยจากบุคคลในรูปแบบการพูดคุยสอบถามสัมภาษณ์จากผู้รู้พื้นบ้านศิลปินช่างพื้นบ้านผู้ ประกอบการอาชีพแต่ละอาชีพซึ่งภูมิปัญญามากมายทางศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่เป็นความคิดขนบธรรมเนียมประเพณี

2. การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาไทยจากเอกสารและบันทึกต่างๆเช่นจากสมุดข่อยหนังสือจดหมายเหตุงานวิจัยทั้งทางด้านปรัชญาความคิดการดำรงชีวิตศิลปวัฒนธรรม

3. การแสวงหาความรู้ภูมิปัญญาจากประสบการณ์ตรงเป็นการเดินทางไปสู่แหล่งข้อมูลการใช้ชีวิตฝังตัวอยู่ในแหล่งข้อมูลหรือแหล่งประสบการณ์เรียนรู้สังเกตและสัมผัสประสบการณ์รอบตัวตนเองสามารถสัมผัสและเรียนรู้ภูมิปัญญาได้ทุกด้าน

4. การพัฒนาภูมิปัญญาไทยเมื่อเราได้มีชีวิตอยู่กับภูมิปัญญาของเราได้ศึกษาค้นคว้าหรือได้ประสบการณ์ตรงเราสามารถอนุรักษ์สืบสานและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการสร้างสรรค์ชิ้นใหม่ การสร้างสรรค์กิจกรรมศิลปะจากภูมิปัญญาไทยจำเป็นต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจแสวงหาประสบการณ์ตรงสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์ (วิรุณตั้งเจริญ,2548 หน้า 56) สุนทรียศาสตร์ในปัจจัยศิลปะครอบคลุมถึงปัจจัยที่จำเป็นในงานศิลปะทั้งหลายเช่นพื้นผิวส่วนย่อยและส่วนรวมน้ำหนักสี ความขัดแย้งเชิงนามวลักษณ์ลีลาการกำหนดและสิ่งแวดล้อมการสื่อสารไร้คำรูปทรงความสัมพันธ์ของรูปทรงรูปร่างและแบบการเคลื่อนไหวสุนทรียศาสตร์ในกระบวนการสร้างสรรค์ครอบคลุมถึงปัญหาต่างๆเช่นสร้างแบบให้สัมพันธ์กับเสียงสร้างความสัมพันธ์เสียงและการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์บุคลิก ลักษณะสร้างรูปกับการเคลื่อนไหว ฯลฯ เป็นการประสานกระบวนการสร้างสรรค์สื่อชนิดต่างๆเข้าด้วยกันสุนทรียะในศิลปะเป็นการศึกษาชีวิตการทำงานการสร้างสรรค์และความคิดของนักแสดงศิลปิน นักเขียนนักแต่งเพลงกวีสถาปนิกผู้สร้างภาพยนตร์ฯลฯเป็นการผสมผสานกระบวนการสร้างสรรค์สื่อชนิดต่างๆเข้าด้วยกันสุนทรียะในวัฒนธรรมเป็นการเชื่อมโยงเด็กเข้าสู่วัฒนธรรมในสังคมซึ่งเด็กควรจะชื่นชมในสภาพปัจเจกคุณค่าฯลฯ (วิรุณตั้งเจริญ,2548หน้า83)

2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการทอเสื่อ

2.1 ประวัติเสื่อในประเทศไทย

มีหลักฐานทางประวัติ ศาสตร์ที่แสดงว่ามีการใช้เสื่อในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯซึ่งพระนิพนธ์ไว้ในเอกสารคราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสหัวเมืองฝั่งตะวันออกที่เมืองจันทบุรีในราว พ.ศ. 2450 มีหลักฐานสำคัญที่ทำให้เห็นว่าเสื่อจันทบุรีนั้นได้ริเริ่มขึ้นโดยฝีมือของชาวญวนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดจันทบุรีในพื้นที่บริเวณหลังวัดโรมันคาทอลิกต.จันทนิมิต อ.เมือง จ.จันทบุรี ประวัติการเข้ามาของชาวญวนมีหลักฐานปรากฏในปี พ.ศ.2254(อยุธยาตอนปลาย) ที่บันทึกว่าพระสังฆราชปิอองซีเอซได้ให้คุณพ่อเฮ็ด (Hentteh) เดินทางจากประเทศญวนมาดูแลชาวญวนที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในจังหวัดจันทบุรีพบว่าในขณะนั้นมีชาวญวนคาทอลิก ราว 150 คนที่มาอยู่ที่จันทบุรีก่อนหน้านั้นหลายปีจนกระทั่งปี พ.ศ. 2377 (รัชกาลที่ 3) วัดโรมันคาทอลิกถูกสร้างขึ้น ณ บริเวณ ต.จันทนิมิต ในปัจจุบันเป็นที่อยู่ของคนญวนเดิมและอพยพเข้ามาตั้งแต่ช่วงต้นรัตนโกสินทร์ เป็นต้นมาชาวญวนเหล่านี้นับถือพุทธศาสนาซึ่งต่อมาไม่นานก็ผสมผสานกลมกลืนเข้ากับชุมชนในท้องถิ่น (ขจัดภัยบุรุษพัฒน์.2518 : 154 – 155)

ต่อมาในช่วงสมัยฝรั่งเศสยึดครองจันทบุรี (รศ.112) พ.ศ. 2436 ยังปรากฏว่าชาวญวนก็เข้าริต (สมัครใจนับถือศาสนาคริสต์) และทหารญวนในอาณัติฝรั่งเศสเข้ามาในเมืองจันทบุรีอีกมากทั้งนี้กินเวลาที่ชาวญวนมาอยู่จันทบุรีรวมเวลามากกว่า 286 ปีคนญวนได้ชื่อว่า หลวงสาครคชเขตต์ ได้กล่าวถึงเสื่อจันทบุรีในหนังสือ “จดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรีตั้งแต่พ.ศ. 2436–2447” ความว่าการทำเสื่อญวนนั้นตามธรรมดาเชื้อชาติญวนนับว่าเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการพลิกแพลงจัดทำยิ่งกว่าบุคคลชาติไทยด้วยกันซึ่งพวกนักบวชซีแห่งสำนักวัดโรมันคาทอลิกด้วยแล้วก็เกือบจะต้องนับว่าเขามีความรู้ความชำนาญมากที่สุดณนั้นเสื่อจันทบุรีที่มี ลวดลายลักษณะดอกดวงงดงามหรือจะเป็นภาพสัตว์ต่างๆตลอดจนแม้ที่สุดจะประดิษฐ์เป็นตราอาร์มของรัฐบาลดัง เช่น รูปช้างรูปครุฑเหล่านี้เขาจะทำได้เป็นอย่างดีนอกจากเขาจะทำเป็นเสื่อสำหรับใช้ธรรมดาแล้วในเวลานี้พวกช่างทอเสื่อยังได้ประดิษฐ์เป็นภาชนะเครื่องใช้ต่างๆอีกหลายอย่างดังเช่นการทำกระเป่าเสื่อชนิดใส่เสื่อผ้าสิ่งของเบ็ดเตล็ดต่างๆจนถึงขนาดเล็กใส่สตางค์เป็นที่สุดหรือจะทำเป็นหมอนอิงเบาๆเก้าอี้โดยจะผลิตเป็นลวดลายขนาดโตๆก็ย่อมจัดทำได้ดีแต่ผู้ต้องการจะให้ทำเขาก็รับจัดทำให้6 ทั้งนี้นับได้ว่าสินค้าเสื่อกับกระเป่าเหล่านี้เป็นสินค้าสำคัญของชาวจันทบุรีอีกประเภทหนึ่ง (หลวงสาครคชเขตต์

.2515 : 259–262) การผลิตเสื่อกกในสมัยแรกเริ่มของชาวญวนในจังหวัดจันทบุรีนั้นต้องไปหาต้นกกจากพื้นที่ที่สามารถปลูกได้คือที่หมู่บ้านเสม็ดงาม อ.เมืองและ หมู่บ้านบางสระเก้า อ.แหลมสิงห์เพราะพื้นที่ทั้งสองหมู่บ้านนี้เป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำขังมีต้นกกขึ้นอยู่ทั่วไปด้วยเหตุนี้ อาชีพการทอเสื่อจึงได้แพร่กระจายเข้ามาในหมู่บ้านทั้งสองแห่งนี้ในเวลาต่อมา (สนพ.สารคดี.2538:131) ชาวญวนมักจะเหมาซื้อกกจากชาวบ้านเป็นไรโดยไปตัดเก็บและขนแบกกันมาเองแล้วคัดขนาดที่มี ความยาวตั้งแต่ 2-3 คืบถึง 8 -9 คืบจักแต่งอย่างดีแล้วนำไปตากแดดให้แห้งสนิทก่อนจึงนำมาย้อมสีหลังจากย้อมสีและตากแห้งดีแล้วจึงนำเสื่อกกมาทอเป็นผืนเสื่อและเย็บริมให้เรียบร้อยสมัยก่อนถ้าต้องการสีแดงเขาใช้เปลือกไม้ฝากซึ่งหาได้ตามป่าเมืองจันทบุรีถ้าต้องการสีดำก็นำไปคลุกโคลนแต่หากโดนน้ำก็จะหลุดลอกง่ายด้วยเหตุนี้มักเป็นที่เข้าใจว่าสี เสื่อกกดั้งเดิมของเสื่อจันทบุรีนั้นมีเพียงสีดำและแดงเท่านั้นต่อมากิจการทอเสื่อของชาวญวนค่อยๆลดจำนวนลงเพราะอาชีพค้าพลอยเริ่มเข้ามาในหมู่บ้านเรื่อยมาจนในช่วงปีพ.ศ. 2522–2523 ตลาดพลอยเมืองจันทบุรีรุ่งโรจน์ เจริญเติบโตสูงสุดชาวญวนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพทอเสื่อต่างพากันละทิ้งหันมาค้าพลอยซึ่งทำรายได้ดี กว่าอีกทั้งการได้มาเป็นตัวเงินนั้นก็ได้เป็นกอบเป็นกำไม่ใช้เวลานานเท่ากับการทอเสื่อขายเป็นสาเหตุให้กิจการทอเสื่อของชาวญวนลดน้อยลงมากแต่ก็เหลืออยู่บ้าง เช่น กิจการทอเสื่อของคุณลุงนิคมเขมาวาสน์เจ้าของร้านจำเนียรหัตถกรรมอยู่บริเวณวัดจันทนิมิตพื้นที่บริเวณหลังวัดโรมันคาทอลิกซึ่งอดีตแทบทุกหลังคาเรือนจะมีอาชีพทอเสื่อกันเป็นส่วนใหญ่แต่ในปัจจุบันนี้จะพบเห็นทอเสื่อบ้างแต่น้อยมากและจะเห็นได้ว่าชาวญวนบริเวณหลังวัดในปัจจุบันมีอาชีพค้าพลอยเจียรไรพลอยกันเป็นส่วนมากจึงเป็นสาเหตุให้กิจการทอเสื่อในบริเวณหลังวัดโรมันคาทอลิกลดลงประวัติ เสื่อสมเด็จพระเจ้าในราวปีพ.ศ. 2493 – 2511รวมเวลาประมาณ 18 ปีเป็นช่วงเวลาที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินี ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงประทับอยู่ณวังสวนบ้านแก้วจันทบุรีขณะที่ทรงประทับอยู่ที่วังสวนบ้านแก้วนั้นพระองค์ทรงพัฒนาพื้นที่ที่ดินในบริเวณวังให้เกิดประโยชน์ในด้านการเกษตรโดยที่พระองค์ไม่ได้สนพระทัยแต่งงานภายในวังของพระองค์เองแต่ทรงสั่งเกิดและทรงศึกษาชีวิตของชาวบ้านทรงเห็นการดำเนินชีวิตของชาวบ้านทั่วไปในจังหวัดจันทบุรีว่าพอหมดหน้าหนาวแล้วจึงหันมาทอเสื่อซึ่งถือเป็นอาชีพรองเรียกว่า “เสื่อจันทบูร” ซึ่งคุณภาพกทกที่จันทบุรีมีคุณภาพดีอยู่แล้วการประดิษฐ์เป็นของใช้อื่น ๆ ยังไม่คิดทำกันสีของเสื่อกกจะตกและจางไปไม่สวยงามมากนัก

ภาพที่ 1 สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินีในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีทรงจับงานด้านเสื่อที่โดยให้หาชาวบ้านที่ทอเสื่อเป็นมาในวังได้ชาวบ้านมาในครั้งแรก 2 คนคือคุณจรัสสิงขรและคุณฉลอมแสนสุขเมื่อได้คนมาแล้วก็ทรงศึกษาการทอเสื่อด้วยพระองค์เองให้หาคนงานตามหมู่บ้านใกล้เคียงมาทรงสร้างโรงเสื่อถาวรขึ้นในวังสวนบ้านแก้วในเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่กว่าประมาณ 6 ห้องยาว 6 ห้องประกอบด้วยเตาย้อมและส่วนโรงทอเสื่อคุณจรัสเป็นหัวหน้าฝ่ายทอคุณฉลอมเป็นหัวหน้าฝ่ายออกแบบและมีทุกทอเสื่อเล็กๆของพระองค์เองพอทรงคิดแบบอะไรได้ก็ทรงทดลองเองมีคุณฉลอมคอยทำตามความของพระองค์แล้วนำไปสอนคนทอให้ทำตามแบบอีกครั้งหนึ่งอุตสาหกรรมทอเสื่อของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเป็นที่นิยมแพร่หลายผลิตภัณฑ์จากสวนบ้านแก้วจะมีตราเฉพาะของพระองค์เพื่อประกันคุณภาพเป็นตราคนหางกระบุงและมีอักษรย่อว่า สบก. หมายถึงวังสวนบ้านแก้วงานทอเสื่อของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีนั้นเป็นตัวอย่างต้นแบบสำหรับสอนชาวบ้านโดยที่พระองค์ไม่เคยหวงตำราทรงเผยแพร่งานของพระองค์ออกสู่ชาวบ้านและสืบทอดมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ภาพที่ 2 สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีกับงานหัตถกรรม

หลังจากที่สมเด็จพระเจ้าได้ทรงฟื้นฟูให้กิจการทอเสื่อฟื้นกลับมาได้อีกครั้งหนึ่งแต่แทนที่ชาวบ้านญวนบริเวณหลังวัดจะจับงานขึ้นมาใหม่กลับเป็นชาวบ้านในท้องที่อื่น เช่น บ้านขอม บ้านลาว

บ้านบางสระแก้ว บ้านเสม็ดงาม และที่อื่นๆ ซึ่งก็นับว่าเป็นการหันกลับมาสนใจในการทอเสื่ออีกครั้งหนึ่งเนื่องจากสามารถปลูกหรือผลิตวัตถุดิบคือกกและปอได้เองเท่ากับเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้อีกส่วนหนึ่ง (ณัฐมาอาษารัฐและภรตีพันธุภากร .2523 : 5) ส่วนชาวญวนไม่หันกลับมาประกอบอาชีพทอเสื่ออีกเพราะหันไปค้าพลอยซึ่งทำรายได้ดี แลรวดเร็วกว่าในเวลาต่อมาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ได้ทรงขายพื้นที่ของวังสวนบ้านแก้วทั้งหมดให้แก่กระทรวงศึกษาธิการและตั้งเป็น “ วิทยาลัยรำไพพรรณี ” มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2515 และในปัจจุบันนี้เปลี่ยนชื่อมาเป็น “ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ” ซึ่งในปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์เสื่อจากวังสวนบ้านแก้วคงเหลือแค่ผลงานที่ทิ้งไว้ให้ลูกหลานรุ่นปัจจุบันได้ชื่นชมกันโดยได้จัดแสดงที่ “ ตำนานักแดง ” และ “ ตำนานักเทา ” ในบริเวณวังสวนบ้านแก้วแม้เมื่อสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จกลับวังสุโขทัยในช่วงปี พ.ศ. 2512 ได้นำเอาการทอเสื่อเข้าไปดำเนินต่อในวัง โดยตั้งโรงงานที่ตำหนักหน้าและทำมาจนกระทั่งเสด็จสวรรคต (ไพโรธเลิศพิริยมล.2533 : 60) เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตแล้วไม่มีผู้สืบทอดเจตนารมณ์ของพระองค์ท่านจึงเลิกกิจการไป “ เสื่อจันทบูร ” ได้สืบทอดจนเป็นเอกลักษณ์เขตหน้าชุกตาให้แก่จังหวัดจันทบุรีได้ก็เพราะพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีที่ ทรงเล็งเห็นความสำคัญและนำมาประยุกต์พัฒนาให้ได้ประโยชน์ใช้สอยมากขึ้นทำให้ เสื่อจันทบูรคงอยู่และตกทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้รูปแบบกระบวนการทำเสื่อจันทบูร การศึกษา งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนั้นจะต้องมีการศึกษาปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการเข้าถึงและเข้าใจเกิดความรู้ที่ลึกซึ้งซึ่งตั้งนั้นจึงควรมีการศึกษาทางด้านการศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือกลุ่มชนพื้นบ้านช่วยให้ทราบถึงเผ่าพันธุ์เชื้อชาติวัฒนธรรมความเป็นมาของท้องถิ่นนั้นสิ่งเหล่านี้จะช่วยบ่งบอกอธิบายถึงการสร้างรูปแบบของหัตถกรรมพื้นบ้านเสื่อจันทบูรตามสารานุกรมผ้าเครื่องถักทอโดยศ.วิบูลย์ลีสุวรรณได้ให้ความหมายของเสื่อกกคือเครื่องปูลาดที่ทอด้วยเส้นกกคล้ายกับการทอผ้าโดยใช้เชือกเส้นเล็กๆซึ่งเป็นเส้นยืนไขกักที่จักเป็นเส้นแล้วตากแห้งยอมเป็นสีต่างๆการทอเสื่อกกคล้ายกับการทอผ้าสามารถทอเป็นสีเรียบๆหรือทอเป็นลวดลายการทอเสื่อลักษณะนี้มีหลายแบบเช่นทอเสื่อสะแหยกในภาคเหนือเสื่อจันทบูรหรือเสื่อจันทบุรี(สารานุกรมผ้าเครื่องถักทอ : ศ.วิบูลย์ลีสุวรรณ,2550 หน้า 273)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องจักสาน

ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้านและเครื่องจักสานสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน (2512, หน้า 56) ให้ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ว่าหมายถึงงานช่างฝีมือของชาวบ้านที่

ประดิษฐ์ขึ้นใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีศิลปะซึ่งมีหลายชนิดแยกตามลักษณะของวัสดุเทคนิคการทำและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 9 ชนิดด้วยกันคือ

1. เครื่องไม้
2. เครื่องจักสาน
3. เครื่องดิน
4. เครื่องทอ (ทอผ้า)
5. เครื่องรัก
6. เครื่องโลหะ
7. เครื่องหนัง
8. เครื่องกระดาษ
9. เครื่องหิน

หัตถกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ชาวบ้านสร้างขึ้นโดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเป็นส่วนมาและมีได้ไปผสมกับวัตถุดิบอื่นใดเลยแต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนทำให้เปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือมีการนำเอาวัตถุดิบมาใช้ประกอบในการทำงานหัตถกรรมอย่างไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ซึ่งนับว่าเป็นการลดคุณค่าทางสุนทรียภาพของหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างไรก็ตามสภาพเช่นนี้บังเกิดขึ้นเสมอมาจึงสมควรที่เราจะต้องทำการอนุรักษ์เอาไว้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งที่สามารถจะทำได้วิบูลย์ลีลาสุวรรณ (2540, หน้า 1-2) กล่าวว่าเครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมเก่าแก่ของมนุษย์อย่างหนึ่งมีหลักฐานปรากฏว่ามนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดทำเครื่องจักสานมาใช้ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อหลายพันปีมาแล้วโดยพัฒนาจากเครื่องจักสานแบบหยากยี่ที่สานด้วยเถาวัลย์กิ่งไม้ใบไม้มาเป็นการนำเอาเถาวัลย์ต้นไม้และวัตถุดิบอื่นๆที่จะนำมาเป็นเครื่องใช้ต่างๆด้วยการสอดขัดพันและถักซึ่งเรียกรวมๆกันว่าการสานและเรียกสิ่งที่สร้างขึ้นจากกรรมวิธีดังกล่าวว่าเครื่องจักสาน

มนุษย์ได้พัฒนาเครื่องจักสานให้มีรูปแบบสวยงามเหมาะสมกับการใช้สอยของผู้ใช้ในแต่ละประเทศแต่ละถิ่นสืบทอดกันมาหลายพันปีในประเทศไทยนั้นเชื่อว่ามีการทำเครื่องจักสานใช้มานานหลายร้อยปีและคนไทยได้พัฒนาประดิษฐ์คิดสานเครื่องจักสานจากวัตถุดิบนานาชนิดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมกับการใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์การประกอบอาชีพขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นจึงทำให้เครื่องจักสานไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันออกไปแต่ละภาคแต่ละถิ่นแต่ละชุมชนคนไทยมีความฉลาดในการเลือกใช้วัตถุดิบนานาชนิดมาทำเครื่องจัก

สาน เช่น ไม้ไผ่ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่ใช้ทำเครื่องจักสานได้ดีและใช้กันแพร่หลายทั่วไปแทบทุกภาค นอกจากนี้คนไทยยังใช้ตอไม้เถาของต้นไม้และพืชอีกหลายชนิดมาทำเป็นเครื่องจักสานได้เป็นอย่างดี ได้แก่ หวาย ย่านลิเภา กก หญ้าแฝก ผักตบชวา ไบลาน ไบตาล ไบเตย เป็นต้นคนไทยมีความฉลาดหลักแหลมในการนำวัตถุดิบต่างๆมาแปรรูปเป็นตอกเป็นเส้นแล้วสานเป็นภาชนะเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆตามความต้องการในการใช้สอยตั้งแต่ทำเป็นภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น กระชุงกระจาด ตะกร้า กระดัง ฯลฯ เครื่องใช้ในการจับดักและขังสัตว์ได้แก่ ลอบไซตุ่ม กระชัง กรงนก เป็นต้น เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ได้แก่ กระดัง ตะแกรง เครื่องสีข้าว กระพ้อม เป็นต้น นอกจากนี้คนไทยยังทำเครื่องจักสานเพื่อใช้พิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นด้วย

เครื่องจักสานของไทยประเภทต่างๆดังกล่าวคนไทยคิดประดิษฐ์ขึ้นด้วยความรู้ความสามารถที่สืบทอดกันมาจากบรรพชนเป็นเวลานานจนมีรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องกับการใช้สอยมีคุณค่าทางศิลปะและความงามสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่การประกอบอาชีพขนบประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทยในแต่ละถิ่น

หัตถกรรมเครื่องจักสาน

ในยุคก่อนประวัติศาสตร์มนุษย์รู้จักสร้างเครื่องมือเพื่อใช้สอยให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยอาศัยวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น เครื่องมือหินกะเทาะ ขวานหิน หรือ อาวุธที่ทำจากกระดูกสัตว์ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบเพื่อให้ใช้สอยได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้นบางชนิดมีการพัฒนาสืบต่อกันมาหลายชั่วชีวิตอาจเป็นเวลาหลายร้อยหรือพันปีสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากฝีมือและภูมิปัญญาเพื่อใช้สอยในการดำรงชีวิตนี้เราเรียกโดยรวมว่า “หัตถกรรม” วิวัฒนาการของหัตถกรรมได้มีการพัฒนาสืบต่อเรื่อยมาเป็นลำดับซึ่งล้วนเป็นไปเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญในขณะเดียวกันมนุษย์ก็ให้ความสำคัญในการพัฒนาความงามของหัตถกรรมไปด้วยเพราะมนุษย์ต้องการหัตถกรรมที่มีความสวยงามน่าใช้ควบคู่ไปกับการใช้สอยดังนั้นการสร้างงานหัตถกรรมให้มีความสวยงามกระบวนการทางศิลปะจึงเข้ามามีบทบาทและเป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ทำให้งานหัตถกรรมบางชิ้นกลายเป็นศิลปหัตถกรรมและจากการทำงานหัตถกรรมสร้างขึ้นเพื่อใช้สอยในการดำรงชีวิตทำให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนความเชื่อและวัฒนธรรมของผู้ผลิตและผู้ใช้โดยผู้ผลิตสร้างผลงานด้วยความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นผลงานที่สร้างด้วยช่างชาวบ้านจะมีรูปแบบเฉพาะถิ่นนี้เรียกว่าศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านจะเห็นได้ว่าคำว่าหัตถกรรมศิลปหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านมีความหมายใกล้เคียงและสัมพันธ์กันมีผู้ให้คำนิยามของคำเหล่านี้ดังนี้

มะลิวัลย์ เอื้ออานนท์ (2540, หน้า 49) ให้ความหมายของศิลปะหัตถกรรมว่าเป็น ศิลปวัตถุที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ออกแบบในลักษณะประดิษฐ์ตกแต่งทำขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างใด อย่างหนึ่งเป็นผลงานประเภทประยุกต์ศิลป์ที่มีจุดประสงค์และความต้องการในเรื่องประโยชน์ ใช้สอย เป็นหลักเช่นงานโลหะไม้ถักทอเย็บ ปักถักร้อย จักสานเครื่องหนัง และ งานศิลปะทั้งหลาย

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายไว้อีกคือคณิสฺสุนพคุณ (2535, หน้า 21) ให้ความหมายของศิลปะพื้นบ้านว่าคืองานของชาวบ้านทั่วไปที่ใช้ความคิดความพยายามสร้างผลงานที่ เรียบง่ายมีประโยชน์ใช้สอยตามลักษณะท้องถิ่นและงานหัตถกรรมคืองานที่ต้องใช้ความประณีตในการ จัดทำโดยแสดงออกถึงความสวยงามในด้านศิลปะไว้ด้วยส่วนใหญ่จะต้องผลิตด้วยมืออาจใช้เครื่องทุ่น แรงได้เป็นบางส่วนเกษตร

จิตะจารี(2530, หน้า 7) ให้ความหมายของหัตถกรรมพื้นบ้านว่าเป็นงานที่มนุษย์ สร้างสรรค์เป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาเพื่อแสดงออกหรือสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่อย่างง่ายใน ชุมชนแต่ละกลุ่มเพื่อสนองความต้องการของตนเองหรือสังคมที่มีความเป็นอยู่ร่วมกัน

สมมาศศิริวงศ์ (2532, หน้า 15) ให้ความหมายของศิลปะหัตถกรรมว่าเป็นผลงานซึ่ง เกิดจากฝีมือมนุษย์หรือสิ่งที่ต้องใช้ฝีมือในการประดิษฐ์โดยมีความงามทางศิลปะแฝงอยู่ทั้งนี้อาจใช้ เครื่องทุ่นแรงเป็นส่วนช่วยตามแต่ลักษณะของงานที่ผลิตมโน

พิสุทธิรัตนานนท์ (2539, หน้า 8) ให้ความหมายของศิลปะพื้นบ้านว่าเป็นผลงานที่ใช้ วัสดุพื้นถิ่นในการประดิษฐ์สร้างซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือความคิดฝีมือความเรียบง่ายประโยชน์ใช้ สอยและความงามบนพื้นฐานของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสังคมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ

เนื่ออ่อน ขรัวทองเขียว(2539, หน้า 11) กล่าวถึงศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านว่าเป็นศิลปะ ประเพณีพื้นฐานของคนธรรมดาสามัญโดยไม่ปรากฏตัวผู้สร้างและเป็นการแสดงออกถึงชีวิตชุมชนมี ลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่น

จากคำนิยามที่มีผู้กล่าวถึงในข้างต้นสรุปได้ว่าหัตถกรรมคือสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้าง ขึ้นด้วยมือเป็นสำคัญมีรูปแบบเรียบง่ายเพื่อเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตศิลปหัตถกรรม คืองานหัตถกรรมที่นอกจากสร้างขึ้นเพื่อสนองประโยชน์ใช้สอยผู้สร้างคำนึงถึงความสวยงามน่าใช้และ สอนองตอบสุนทรีย์ภาพของมนุษย์ด้วยศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านคือศิลปะหัตถกรรมที่สร้างขึ้นโดยช่าง พื้นบ้านมีรูปแบบสอดคล้องกับวิถีชีวิตซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

เครื่องจักสาน

เครื่องจักสานเป็นศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งที่มนุษย์คิดวิธีการต่างๆขึ้นเพื่อใช้สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2537) คนไทยในสมัยโบราณเริ่มรู้จักเครื่องจักสานมาตั้งแต่เล็กๆเริ่มตั้งแต่การเป็นทาร์กก็จะนอนแบบเบาะอยู่ในเปลหวายหรือไม้ไผ่มีปลาคะเพียนสานอยู่เป็นพวกอยู่เบื้องบนเมื่อโตพอรู้ความก็จะได้เห็นภาพพ่อแม่นั่งล้อมวงคุยกันไปทำเครื่องจักสานกันไปถึงหน้าฝนก็หิ้วเครื่องกักจับสัตว์น้ำ เช่น ไซของตามพ่อไปท่องนาด้วยงานจักสานจึงอยู่คู่ชีวิตคนไทยอย่างไม่สามารถแยกจากกันได้

ความเป็นมาของเครื่องจักสาน

วินัยวิริยะปานนท์ (2539, หน้า 19) ให้ความหมายของเครื่องจักสานว่าเป็นภาชนะเครื่องมือเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นจากวิธีจักสานถักทอจากวัสดุที่หาได้ง่ายและมีอยู่ตามท้องถิ่น เช่น หวาย ไม้ไผ่ ใบลาน กก ฟาง ก้านและใบมะพร้าว

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

จักคือการทำให้เป็นแฉกๆทำให้เป็นรอยคายพื้นเลื่อยโดยการเอามีดผ้าไม้ไผ่หรือหวายให้แตกจากกันเป็นเส้นบางๆ

สานคือการนำตอกกกใบลานอย่างใดอย่างหนึ่งมาไขว้ขัดกันทำเป็นภาชนะต่างๆ เช่น กระบุง ตะกร้าหิ้ว เข่ง เป็นต้น

ถักคือการนำเชือกหรือหวายมาไขว้สอดประสานกันเป็นสวดสายต่างๆให้เป็นเส้นบางเป็นผืนบางทอคือการนำด้ายหรือไหมมาทอให้เป็นผืน เช่น ผ้าไหมไทย ผ้าฝ้ายต่างๆ เป็นต้น

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2537, หน้า 9-12) กล่าวว่า “จักสาน” นั้นเข้าใจว่าเรียกตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสานขึ้นเพราะเครื่องจักสานจะสำเร็จเป็นรูปที่สมบูรณ์นั้นจะต้องผ่านกระบวนการที่ประกอบด้วยวิธีการสานการถักหรือการขัดกันของวัสดุที่ผ่านกระบวนการเตรียมด้วยการแปรรูปวัสดุหรือวัตถุดิบให้สอดคล้องกับการผลิต

จักคือการนำวัสดุมาทำให้เป็นเส้นเป็นแฉกหรือเป็นริ้วเพื่อความสะดวกในการสานการจักถือได้ว่าเป็นขั้นตอนของการเตรียมวัสดุในการทำเครื่องจักสาน

สาน คือ ขบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่นำวัสดุธรรมชาติมาทำประโยชน์โดยใช้ความคิดและฝีมือเป็นหลักการสานในยุคแรกจะใช้วิธีการสานไปตามแนวราบโดยวัสดุขัดกันไปมาอย่างง่ายๆตามแบบที่เรียกว่าลายขัดด้วยการยกขึ้นเส้นหนึ่งกดลงเส้นหนึ่งให้ขัดกันต่อมาได้พัฒนาวิธีการ

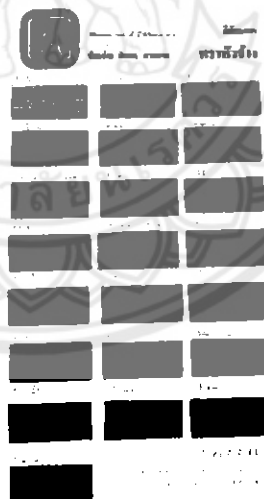
สานเพื่อตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยและได้พัฒนาลวดลายในการสานให้มีรูปแบบแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

การถักโดยทั่วไปแล้วจะเป็นกระบวนการประกอบที่ช่วยให้เครื่องจักสานสมบูรณ์การถักจะใช้วัสดุที่เป็นเส้นอ่อนและมีความยาวพอสมควรใช้ถักยึดโครงสร้างภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบภาชนะจักสานไม้ไผ่ การถักหูภาชนะ หรือ การถักโครงต่างๆของภาชนะการถักนี้บางครั้งอาจจะเรียกว่าการผูกก็ได้ลักษณะของการผูกขอบภาชนะโดยทั่วไปจะมีระเบียบที่เป็นลักษณะเฉพาะของการถักแต่ละแบบ เช่น เกี่ยวกับแบบของลายสาน เช่น ลายถักหัวแมลงวันสันปลาช่อน เป็นต้น

2.3 กระบวนการทอเสื่อ

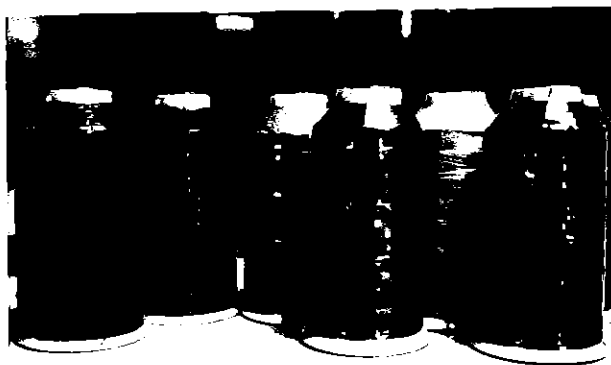
1. เครื่องใช้อุปกรณ์ในการทอเสื่อ

1.1 กกย้อมสีต่างๆ เช่น สีแดง สีน้าเงิน สีดำ สีเขียว สีเหลือง เป็นต้น

ภาพที่ 3 กกย้อมสีต่างๆ

1.2 เส้นเอ็นปอใช้สำหรับซึ่งได้มาจากการนำเนื้อเยื่อของเปลือกกระเจามาฉีกเป็นเส้นฝอย เส็กๆแล้วนำมาปั่นให้เป็นเกลียวต่อให้ยาวติดต่อกันปัจจุบันนิยมใช้ด้ายไนลอนเนื่องจากแข็งแรงและมีความเหนียวกว่า

ภาพที่ 4 ด้ายไนลอน

1.3 ฟืมคือเครื่องมือที่กระทบเส้นกักให้ แน่นยาวเท่ากับขนาดกว้างของผืน
 เสื้อที่ทอประกอบด้วยช่องฟืมและรูฟืมสลับกันไปทั้งสองด้าน

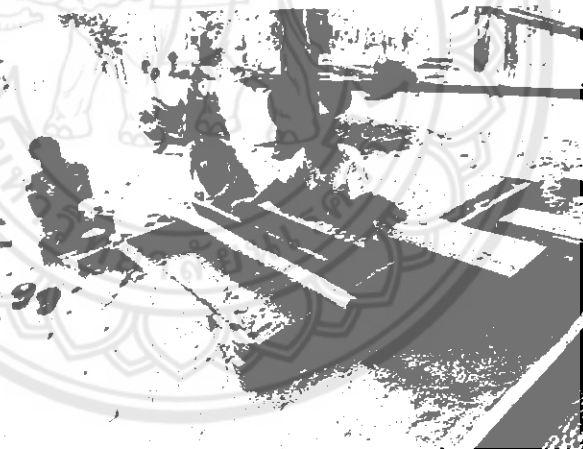
ภาพที่ 5 ฟืม

1.4 ไม้ส่งเส้นกทหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ ไม้พุ่ง ” ทำด้วยไม้ยาวพอที่จะส่ง
 เส้นกทได้ตลอดความกว้างของผืนเสื้อปลายเรียวเหมือนปากกาสำหรับพันเส้นกทเพื่อในขณะที่ส่งเส้น
 กทเมื่อชักไม้กลับมาเส้นกทจะได้ไม่กลับตามออกมา

ภาพที่ 6 ไม้ฟุ้ง

1.5 ไม้ทำคานต้องใช้ 4 ท่อนแบ่งออกเป็นท่อนใหญ่ 2 ท่อนใช้ผูกติดกับเสาหลักเป็นคานเรียกว่า “ คานตาย ” ส่วนคานอีก 2 ท่อนใช้สำหรับผูกมัดเส้นเอ็นปอสามารถเลื่อนเข้าออกได้เรียกว่า “ คานเป็น ”

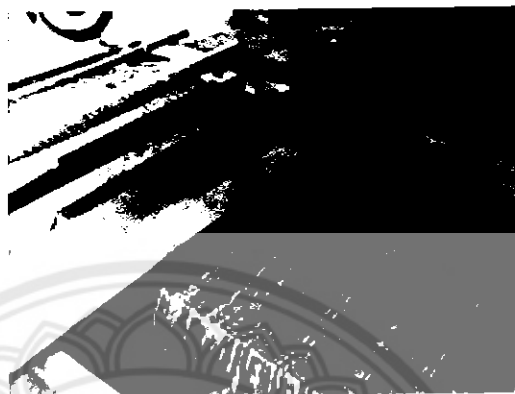

ภาพที่ 7 ไม้คานสำหรับทอเสื่อ

1.6 เกลียวแร่ใช้สำหรับผูกมัดระหว่างคานเป็นกับคานตายเพื่อหมุนเกลียวแร่เข้าหากันให้เส้นเอ็นขึงนั้นมีความตึงอยู่เสมอ (อาจใช้เชือกแทนก็ได้)

1.7 ไม้รองคานหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ ไม้ตุ๊กตา ” ทำจากไม้กว้างประมาณ 3 นิ้วยาวประมาณ 10 นิ้วด้านล่างเรียบใช้ตั้งกับพื้นด้านบนเป็นง่ามใช้รองรับคานเป็นให้สูงขึ้นจากพื้นมีจำนวน 4 อัน

1.8 ไม้ขัดเอ็นใช้ไม้ไผ่เหลาให้บางพอประมาณกว้างประมาณ 2 ซม. ยาวตามความเหมาะสมใช้สำหรับขัดเส้นเอ็นก่อนที่จะส่งเส้นกกเส้นแรกและเส้นต่อไปจำนวนต้นละ 2 อัน

ภาพที่ 8 ไม้ขัดเอ็น

1.9 เทียน , ขี้ผึ้งสำหรับทาเอ็นเพื่อให้เกิดความลื่นของเส้นเอ็นเป็นการเบาแรง

ภาพที่ 9 ขี้ผึ้งทาเอ็น

1.10 เตรียมไว้สำหรับซุบปลายกกทั้งสองข้างเพื่อให้เส้นกนกนิ่มสะดวกในการพันกับไม้ฟุ้งกก

การร้อยเส้นเอ็น

- เสือชั้นเดียวที่จริงควรเรียกว่า “เสื่อลายขัด ” เห็นจะถูกกว่าการร้อยเส้นเอ็นเสื่อชั้นเดียวร้อยทุกฟันทิมและรูฟันทิมโดยไม่มีเว้นคือร้อยจากช่องฟันทิมไปหารูฟันทิมสลับกันไปตลอด

- เสือ 2 ชั้นเสือสองชั้นนี้ต้องใช้พืชมที่มีพืชมเล็กกว่าพืชมชั้นเดียวทอเป็นลวดลายได้หลายชนิด เป็นต้นว่า ลายตาหมากรุก ลายตาสมุก ลายตาเกล็ดกระ และ ลายตาเกล็ดเต่า เป็นต้นวิธีการร้อยเส้นในลายต่างๆไม่เหมือนกัน

- ลายตาหมากรุกต้องร้อยอย่างเดียวกับเสือชั้นเดียวจนหมดพืชมเล็กๆเมื่อถึงพืชมใหญ่ให้ร้อยเส้นหนึ่งเว้นเส้นหนึ่งจนตลอดพืชมใหญ่แล้วเริ่มร้อยพืชมเล็กอีกด้านหนึ่งเหมือนตอนต้น

- ลายตาหมากรุกทุกลายจะต้องร้อยตรงพืชมเล็กเช่นเดียวกันเสมอตรงพืชมใหญ่เริ่มร้อย 3 เส้น เว้น 1 เส้นต่อไปร้อย 2 เส้น เว้น 1 เส้น และต่อไปร้อย 3 เส้น เว้น 1 เส้น ร้อย 2 เส้น เว้น 1 เส้น สลับกันไป อย่างนี้ตลอดพืชมใหญ่และจบลงด้วยพืชมเล็กเช่นเดิม

- ลายตาเกล็ดกระตรงพืชมใหญ่เว้น 1 เส้น ร้อย 4 เส้น เว้น 1 เส้น ร้อย 4 เส้น ตลอดไป

- ลายเกล็ดเต่าตรงพืชมใหญ่เว้น 1 เส้น ร้อย 5 เส้น เว้น 1 เส้น ร้อย 5 เส้น ตลอดไป นอกจากนี้ยังมี การร้อยลายตาผ้าเช็ดหน้าลายห้องอีกหลายลายแต่ทั้งนี้เป็นการยากในการเขียนอธิบายและการจดจำ ปัจจุบันนี้การทอเสือสองชั้นแทบจะไม่มี ใครทอนอกจากเป็นการสั่งพิเศษในอดีตการทอเสือสองชั้นจะ นิยมใช้กกที่เส้นหยาบทอถ้าใช้กกเส้นละเอียดทอจะเกิดการซ้อนกันและสิ้นเปลือง วิธีการทอเสือการ ทอนี้ต้องใช้ 2 คนด้วยกันคนหนึ่งเป็นคนกระทบอีกคนหนึ่งเป็นคนพุ่งเส้น

ภาพที่ 10 ชาวบ้านกำลังทอเสือกก

คนทอมีหน้าที่พลิกพืชมให้คว่ำหงายและกระทบเส้นกกพร้อมกับการคอยสังเกตลักษณะของ เส้นกกที่กระทบกันนั้นขาดโค้งงอหรือไม่ผู้พุ่งให้สีหรือเปลี่ยนสีที่ถูกต้องหรือไม่ผู้พุ่งมีหน้าที่ส่งเส้นกก ตามจังหวะหงายและคว่ำพืชมพร้อมด้วยการทำลวดลายของผืนเสือกกการชิงเส้นเอ็นเพื่อการทอส่วนใหญ่ การชิงครั้งหนึ่งจะทอเป็นเสือได้ 2 ผืนเมื่อทอเสร็จแล้วก็จะจำหน่ายให้กับกลุ่มเพื่อแปรรูปเป็น ผลิตภัณฑ์เสือกก การสร้างลวดลายบนผืนเสือกกพื้นฐานของเสือกกเป็นลายขัดเพียงแต่ใช้การสลับสี

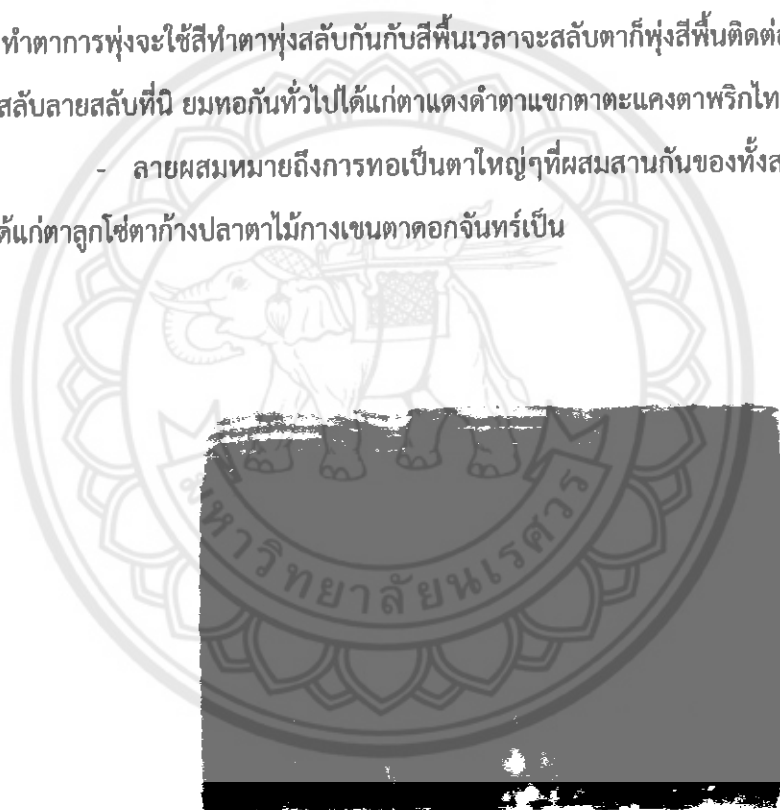
ของเส้นกกทำให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงามเรียกว่า “ ตา ” ลายของเสือพองจำแนกออกเป็นลายหลักๆได้ดังนี้

- ลายพื้นหมายถึงการใช้สีกกสีเดียวพุ่งสลับการคว่ำหางของพืมหิตต่อกันก็จะได้เป็นสีพื้นเช่นพื้นเขียวพื้นแดงพื้นขาว เป็นต้น

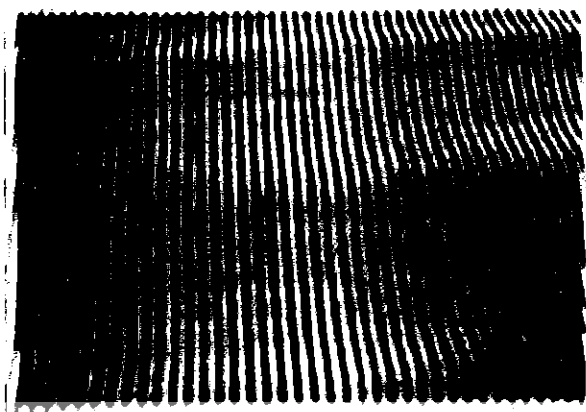
- ลายไหลหรือลายน้ำไหล หมายถึงการใช้กกสองสีพุ่งสลับกับคว่ำพืมหิต 1 สีหางพืมหิต 1 สีก็จะได้ทางสีสลับกันตามเส้นเอ็นที่ซึ่งลายพื้นสีธรรมชาติ

- ลายสลับหมายถึงการใช้กกสองสีหรือจะเป็นสามสีก็ได้สีหนึ่งจะเป็นสีพื้นอีกสองสีจะเป็นสีทำตาการพุ่งจะใช้สีทำตาพุ่งสลับกันกับสีพื้นเวลาจะสลับตาก็พุ่งสีพื้นติดต่อกัน 2 เส้นตาของเสือก็จะสลับลายสลับที่นิ ยมทอกันทั่วไปได้แก่ตาแดงดำตาแขกตาตะแคงตาพริกไทยตาสอดไส้ เป็นต้น

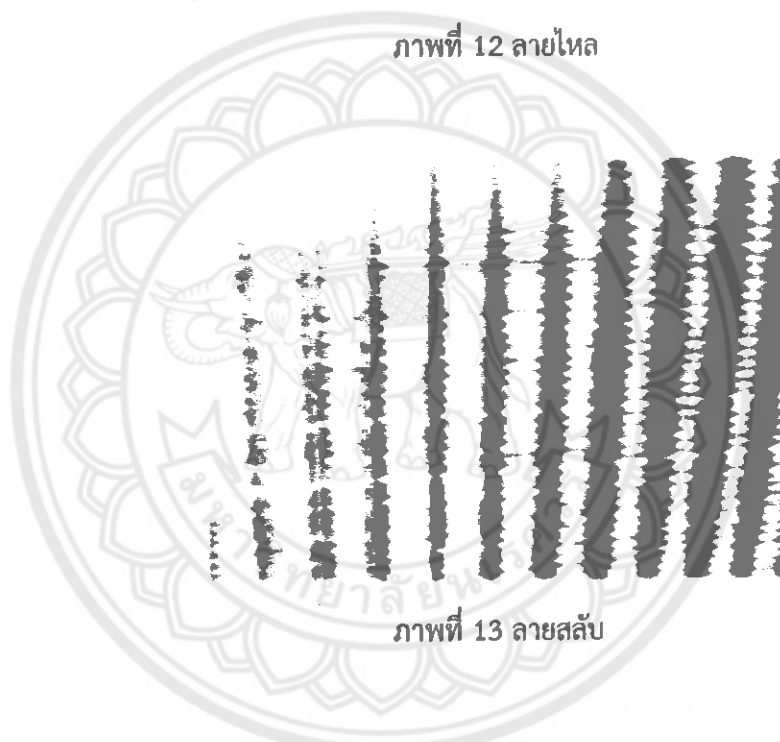
- ลายผสมหมายถึงการทอเป็นตาใหญ่ๆที่ผสมสานกันของทั้งสามลายที่กล่าวแล้วข้างต้นได้แก่ตาลูกโซ่ตาก้างปลาตาไม้กางเขนตาดอกจันทร์เป็น

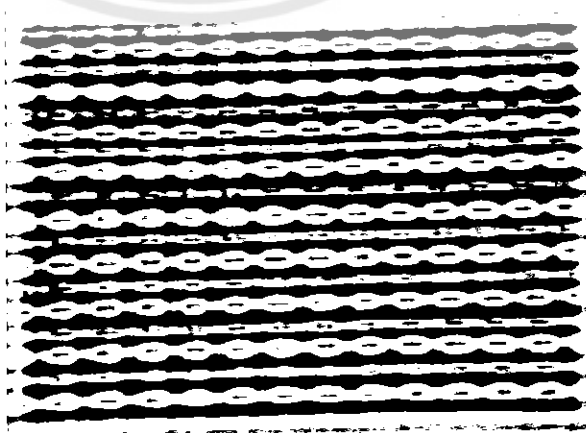
ภาพที่ 11 ลายพื้น

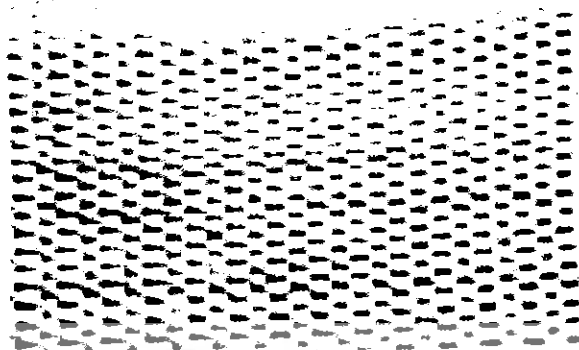
ภาพที่ 12 ลายไหล

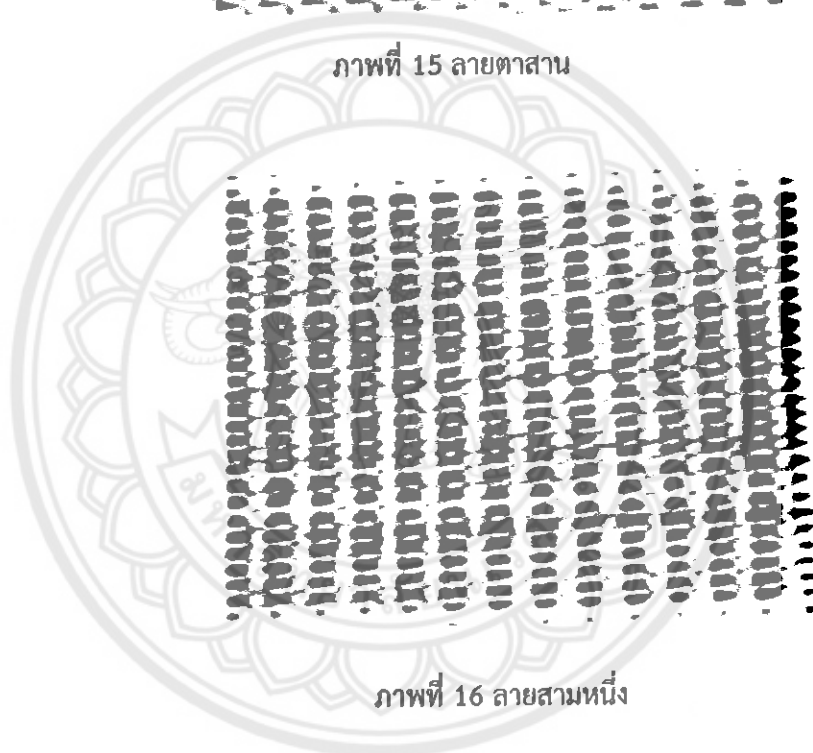
ภาพที่ 13 ลายสลับ

ภาพที่ 14 ลายผสม

ภาพที่ 15 ลายตาसान

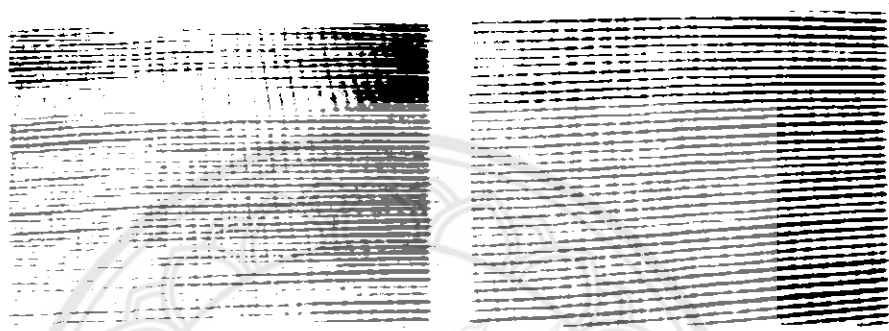

ภาพที่ 16 ลายสามหนึ่ง

ลวดลายเส้นที่ออกมาแต่ละผืนล้วนเกิดจากจินตนาการความคิดของผู้ทอในการใช้สีสลับสีการผสมผสานกันด้วยลายต่างๆทำให้เกิดเป็น “ ตา ” บนผืนเส้นมีชื่อเรียกตามความคิดและความเข้าใจของผู้ทอไม่มีชื่อที่แน่นอนและตายตัวชนิดของเส้น

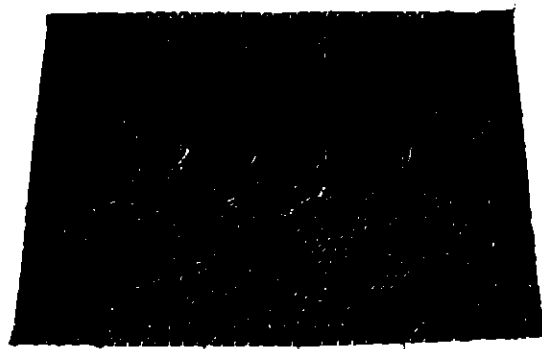
2.4 ชนิดของเสื่อ

เสื่อกก เป็นเสื่อที่ผลิตจากต้นกกซึ่งเป็นพืชล้มลุกมีหัวคล้ายข่าแต่เล็กกว่าปลายลำต้นมีดอกแพร่พันธุ์ด้วยหัวด้วยการแตกแขนงเป็นหน่อกกจัดเป็นพืชเส้นใยปลูกและเจริญงอกงามได้ดีในประเทศไทยผลิตภณฑ์ที่ผลิตจากต้นกกพันธุ์ต่างๆได้แก่

ภาพที่ 16 ลายเสื่อกก

2.4.1 เสื่อจันทบูรเป็นเสื่อที่ผลิตจากกกจันทบูรซึ่งเป็นกกที่มีลักษณะลำต้นกลมจึงอาจเรียกว่ากกกลมหรือกกเสื่อลำต้นเรียวยาวคล้ายต้นคล้ายผิวสีเขียวแก่ข้างในลำต้นมีเนื้ออ่อนสีขาวเป็นกกที่ปลูกกันมานานแล้วในภาคตะวันออกคือจังหวัดจันทบุรีระยองและตราดซึ่งมีการปลูกมากที่สุด ในจังหวัดจันทบุรีทั้งนี้หากเป็นกกที่ปลูกในแหล่งน้ำจืดเส้นใยกกจะไม่เหนียวแต่หากปลูกในแหล่งน้ำกร่อย (ที่แถบชายฝั่งทะเล) จะได้เส้นใยที่เหนียวเสื่อกกที่ทอจากกกดังกล่าวเป็นกกที่ขึ้นเองตามธรรมชาติต้นค่อนข้างกลมใช้ทอเสื่อในบางจังหวัดเช่นสกลนครขอนแก่นกาฬสินธุ์จันทบุรี กกกลมและกกดังกล่าวมีลักษณะลำต้นกลมคล้ายกันบางครั้งอาจมีความสับสนในการเรียกชื่อเสื่อกกที่ทอจากกกสามเหลี่ยมซึ่งพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนำกกชนิดนี้มาใช้ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่า กกผือ หรือต้นปรือ หรือกกควายเช่นในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมหาสารคามขอนแก่นกาฬสินธุ์หนองคาย (กองส่งเสริมเทคโนโลยี .2535 : 5 – 8) กกสามเหลี่ยมมีลักษณะลำต้นเป็นรูปสามเหลี่ยมด้านทั้งสามเว้าเข้าหาแกนกลางผิวสีเขียวอ่อนสูงประมาณ 1 เมตรผิวแข็งกรอบและไม่เหนียว

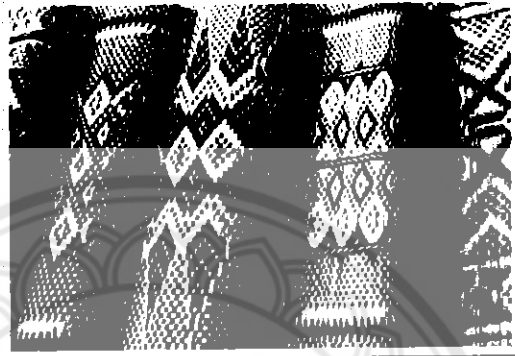
ภาพที่ 17 เสื้อจันทบูร

2.4.2.เสื้อกระจุด (กะจุด)หรือสาดจุดทอจากกกกระจุดซึ่งเป็นพืชน้ำจืดพวกกกชนิดหนึ่งแหล่งที่มาพบมากอยู่ทางหมู่เกาะมาดากัสการ์มาริเชียสลังกาสุมาตราและแหลมมลายูในประเทศไทยจะมีทางภาคใต้และภาคตะวันออกปลูกตามหนองบึงหรือบริเวณที่มีน้ำขังหรือที่เป็นดินโคลนชื้น ภาพที่ 4 ลายเสื้ออกแฉะหรือที่เรียกว่าพรุลำต้นกระจุดคล้ายกับต้นกกที่ใช้ทอเสื้อแต่กกกระจุดจะมีลำต้นกลมกว่าและข้างในกลวงเมื่อโตเต็มที่จะสูงประมาณ 2 เมตรก่อนนำกกกระจุดมาสานต้องนำมาทุบให้แบนเสียก่อนผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกกกระจุดสามารถทำได้หลายประเภทเช่นทำเป็นเสื้อรองนั่งและปูนอนทำกระสอบใส่ข้าวสารหรือของแห้งต่างๆทำเชือกมัดของและทำเป็นใบเรือเดินชายฝั่งทะเลการปลูกต้นกระจุดและผลิตภัณฑ์เสื้อกระจุดมีมากในหลายอำเภอของจังหวัดสุราษฎร์ธานีนครศรีธรรมราช พัทลุงและนราธิวาส (วิวัฒน์ชัยบุญศักดิ์2532:14)

ภาพที่ 18 เสื้อกระจุด

2.4.3.เสื่อเชียงราย เป็นเสื่อที่ผลิตจากกกยูนานซึ่งได้นำเข้ามาพร้อมกับการอพยพของจีนฮ่อจากมณฑลยูนานทางตอนใต้ของจีนเข้ามาในภาคเหนือของไทยเมื่อราวร้อยกว่าปีมาแล้วปลูกมากที่ตำบลห้วยไคร้อำเภอจันทน์จังหวัดเชียงราย

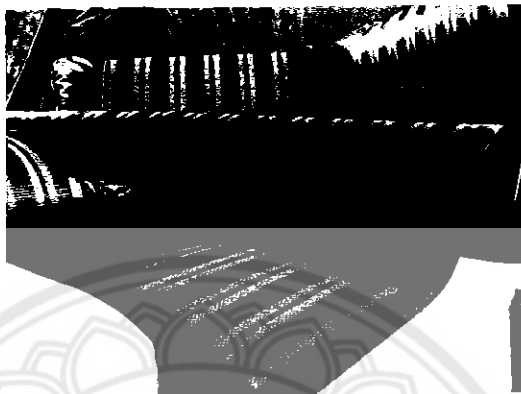
ภาพที่ 19 เสื่อเชียงราย

2.4.4.เสื่อลำเจียก หรือ เสื่อปาหนัน เป็นเครื่องจักสานเฉพาะถิ่นทางภาคใต้ฝั่งตะวันตกของไทยโดยเฉพาะที่จังหวัดกระบี่เป็นเสื่อที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองทำจากใบลำเจียกหรือใบปาหนันซึ่งเป็นต้นไม้จำพวกเตยนำมาสานเป็นเสื่อกระสอบ(หรือสอบ) สำหรับใส่ข้าวสารหรือพืชผลสำหรับการทอเป็นเสื่อปูรองนั่งที่วัดหรือสุเหร่าโดยเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามสำหรับคู่แต่งงานใหม่จะสานเสื่อเพื่อใช้ปูนอนเป็นที่นอนโดยต้องใช้เสื่อประมาณ 12-30 ผืนซึ่งผืนที่อยู่ด้านบนสุดที่เรียกว่า “สาดยอด” หรือ “ยอดสาด” หรือ “ยอดเสื่อ” จะสานเป็นลวดลายสวยงามอาจประดับด้วยกระจกปักด้วยไหมและด้ายทอง

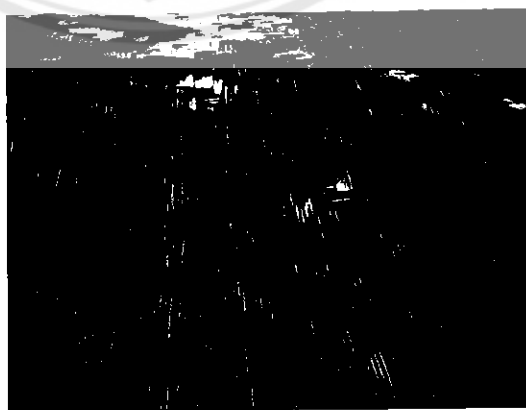
ภาพที่ 20 เสื่อลำเจียก

2.4.5 เสื่อหวาย เป็นเสื่อที่ผลิตจากเส้นหวายมีลักษณะเป็นเตายาวมักพบในป่ามีคุณสมบัติเหนียวแข็งแรงทนทานมี แหล่งผลิตอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ศรีสะเกษสุรินทร์และภาคกลางที่จังหวัดนครสวรรค์

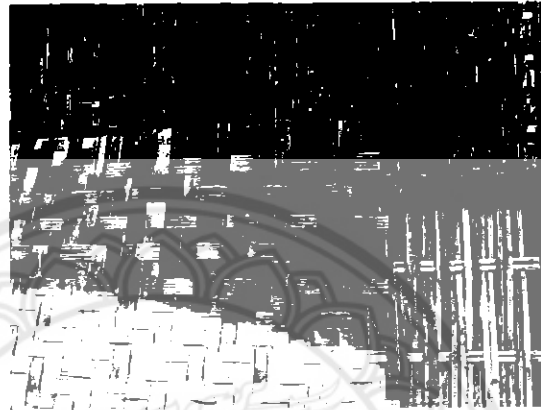
ภาพที่ 21 เสื่อหวาย

2.4.6.เสื่อคล้า เป็นเสื่อที่ผลิตจากต้นคล้าซึ่งเป็นต้นไม้ป่าชนิดหนึ่งลักษณะคล้ายต้นข้าวหรือต้นกกใบเรียวยาวคล้ายใบข้าวแต่สั้นกว่าเป็นพืชที่มีผิวเหนียวทนทานมากจะต้องคัดเลือกต้นคล้าที่มีลำต้นตรงยาวประมาณ 80- 100 ซม. นำมาตากแดดจนเป็นสีน้ำตาลไหม้ก่อนนำมาสานจะพรมน้ำให้ผิวคล้านุ่มจะทำให้สานง่ายขึ้นเสื่อคล้าผลิตใช้ในครัวเรือนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดจันทบุรีแถบ ตำบลท่าบอง อำเภอน้ำใหม่ ตำบลท่าโขม อำเภอมะขาม ชุมชนชาวของ กิ่งอำเภอบึงสามพัน ส่วนทางภาคใต้ นิยมนำคล้ามาสานทำเป็นภาชนะต่างๆเช่นเดียวกับไม้ไผ่หรือหวาย (วิบูลย์ลีสุ วรรณ.2532 : 97)

ภาพที่ 22 เสื่อคล้า

7. เสื้อลำแพน เป็นเสื้อที่ผลิตจากผิวของต้นไผ่ซึ่งนำมาจักเป็นตอกให้แบนใหญ่แล้วสานด้วยลายสองหรือลายสามมักใช้ไม้ไผ่เถี่ยะหรือไม้ป้าวเพราะเป็นไม้เนื้ออ่อนนำมาจักเป็นเส้นตอกได้ดีเสื้อลำแพนนิยมสานเป็นผืนใหญ่ๆใช้ทำผ้าบ้านหรือเพดานบ้านบางบ้านก็นำไปใช้ปูนั่งปูนอนหรือบางทีก็นำไปใช้ตากพืชพันธุ์ตากปลาตากกุ้ง เป็นต้น

ภาพที่ 23 เสื้อลำแพน

3.เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับผ้ายีนส์

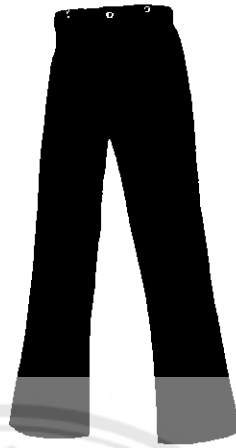
3.1 ประวัติกางเกงยีนส์

ยีนส์ ถือกำเนิดในประเทศสหรัฐอเมริกา ในสมัยยุคตื่นทองคือในราวทศวรรษ 1850-1860 หรือประมาณเมื่อ 150 ปีมาแล้วจากชาวนคราว่าที่วาดินแดนที่ค้นพบขึ้นมาใหม่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทองคำ ทำให้ผู้คนจากทุกมุมโลกข้ามทะเลมาอเมริกาที่หมายของพวกเขานั้นคือ เหมืองทองในซานฟรานซิสโกโดยผู้ผลิตกางเกงยีนส์รายแรกของโลก คือ ลีวาย สเตราส์ (Levi Strauss) เป็นชาวยิว เดิมมีชื่อ เลิบ (Loeb) เกิดที่แคว้นบาวาเรีย ประเทศเยอรมันในปี ค.ศ.1929 เป็นบุตรชายคนสุดท้องในบรรดาบุตร 7 คนของเฮิร์ทส (Hirsch) และรีเบกกา (Rebecca) เฮิร์ทสดำเนินกิจการเกี่ยวกับเสื้อผ้าสิ่งทอเหมือนกับชาวยิวทั่วไปหลังจากเฮิร์ทสเสียชีวิตลงเนื่องจากวัณโรครุานะทางการเงินของครอบครัวเริ่มแยลงรีเบกกาจึงหาบุตร 3 คน รวมทั้งเลิบ(ชื่อเดิมของลีวาย)อพยพไปสมทบกับบุตรชายสองคนที่ทำกิจการเกี่ยวกับเสื้อผ้าอยู่ก่อนแล้วที่กรุงนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อเขาอายุ 16 ปี เลิบเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับกิจการของครอบครัวเมื่อข่วตื่นทองจากซานฟรานซิสโกทางด้านฝั่งตะวันตกของประเทศสหรัฐอเมริกาดังข้ามประเทศไปฝั่งตะวันออกถึงนิวยอร์กผู้คนหลังไหลไปแสวงโชคชุดทองที่นั่น ลีวาย สเตราส์จึงตัดสินใจที่จะไปแสวงโชคที่นั่นบ้าง หากแต่ว่าเขาไม่ได้ไปชุดทอง

ภาพที่ 24 Levi Strauss

ตอนนั้นสเตรสส์ยังเป็นพ่อค้าหนุ่มอายุเพียงยี่สิบเศษ ๆ เท่านั้น เขาดำเนินการกิจการค้าขายในบริเวณเหมืองทอง เขาขายทุกอย่างตั้งแต่แปรงสีฟัน หมอน ผ้าห่ม ชุดชั้นใน เสื้อผ้า ยัน กระดุมเสื้อ (เผื่อคนที่ขุดทองทำกระดุมเสื้อหลุด) รวมถึงธุรกิจจากการขายผ้าใบ เพื่อให้ผู้ที่หลั่งไหลมาขุดทองใช้เป็นเต็นท์และคลุมรถเมื่อ สเตรสส์ได้เห็นการทำงานของคนขุดทองที่ต้องขุดกันทั้งวัน ต้องคลุกดินคลุกทราย จึงเกิดความคิดว่า ถ้าเขาผลิตเสื้อผ้าที่แข็งแรง ทนทานต่อการฉีกขาดออกมาขาย น่าจะได้กำไรกว่าการขุดทองเป็นไหน ๆ ไม่ต้องเสี่ยงโชคเพราะบางทีขุดทั้งวันก็ยังไม่ได้แม้แต่เศษทอง เขาจึงร่วมงานกับนักออกแบบและตัดเสื้อผ้าจากเนวาดา ชื่อ เจคอบ เดวิสโดยเอาผ้าที่ใช้ทำเต็นท์ (เพราะว่ามีความทนทาน กันแดด กันฝน กันลม) ซึ่งมีสีน้ำตาล มาทำเป็นผ้าสำหรับตัดกางเกง ใช้หมุดโลหะที่ทำด้วยทองแดง (rivet) จากกระเป๋ าเดินทางของเขาตกลงไปเป็นกระดุม (จะได้ไม่หลุดง่าย) และเย็บผ้าต่อกันด้วยตะเข็บซ้อนแบบพิเศษในบริเวณที่จะขาดได้ง่าย กางเกงถูกผลิตออกมาเป็นรูปเป็นร่างแล้วนำออกมาขายในชื่อยีนส์ (jeans)

ภาพที่ 25 กางเกงยีนส์ในช่วงปี ค.ศ.1875 จะมีสีน้ำตาล

ต่อมาสเตราส์ได้เปลี่ยนผ้าที่ใช้จากผ้าใบมาเป็นผ้าฝ้ายที่เนียนนุ่มกว่า โดยใช้ผ้าทอจากเมืองนิมประเทศฝรั่งเศส ชาวยุโรปเรียกผ้านี้ว่า แซร์จ เดอนิม (Serge denimes) แต่คนอเมริกาซีเกียจเรียกเลยเรียกสั้นๆ ว่าผ้าเดนิม (denim) โดยสเตราส์เลือกที่จะใช้ผ้าเดนิมสีฟ้าคราม เพราะเห็นว่าเมื่อลุยน้ำลุยโคลนแล้ว จะมองไม่ค่อยเห็นรอยเปื้อนและเนื่องจากในยุคนั้นสีน้ำเงินคือสีของชุดทำงาน ผลิตภัณฑ์ใหม่ของสเตราส์เลยขายดีเป็นหน้าเทท่าเหมือนเดิมเพราะใส่สบาย เนื้อหนา ทนทานต่อการฉีกขาด นอกจากทำงานในเมืองทองแล้วยังดูดีถ้านักชุดทองจะใส่กางเกงนี้ไปนั่งทานอาหาร ดื่มเบียร์หรือสังสรรค์ต่อในเมืองอีกด้วย ในปี ค.ศ.1890 ลีวาย สเตราส์ได้ตั้งบริษัท Levi Strauss & Company ขึ้นมา (บางแหล่งอ้างอิงให้ชื่อว่า Levi Bunch & Company) โดยมีบริษัทแม่อยู่ที่ซานฟรานซิสโก มียีนส์เป็นสินค้าหลักในนาม Levi's 501® จากชื่อประธานกรรมการของบริษัทคือ ลีวาย สเตราส์ และตัวเลข 501 จากเลขของผลิตภัณฑ์มีโลโกเป็นคนที่ม้าสองคนกำลังดึงขากางเกงออกจากกัน

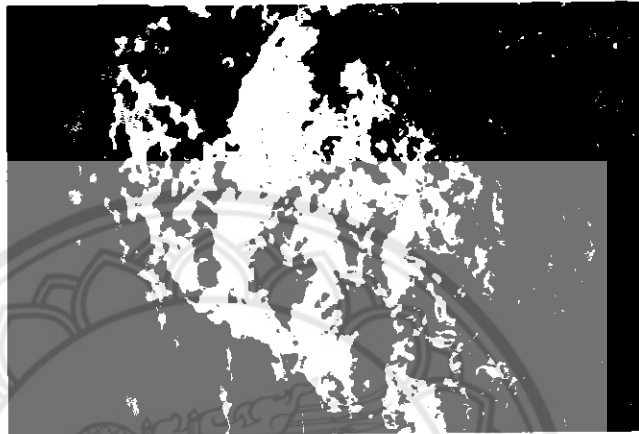
ภาพที่ 26 ตราสินค้า Levi's501®

แสดงถึงความทนทานของกางเกงที่ใส่ทำงานสมบุกสมบัน นับตั้งแต่วันนั้น ลีวาย สเตราส์จึงถือกำเนิดขึ้นอย่างเต็มตัว จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์ยีนส์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ลีวาย สเตราส์เสียชีวิตเมื่ออายุ 73 ปีในค.ศ.1902 ทิ้งกิจการให้หลานสี่คนดูแล

ยีนส์กลายเป็นที่นิยมของคนทั่วไปไม่เพียงแต่นักขุดทอง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น สีของยีนส์จึงเปลี่ยนไปจากสีน้ำตาล(ซึ่งเป็นสีเดิมของผ้าทำเต็นท์) กลายเป็นสีน้ำเงินและแพร่หลายไปทั่วโลก โดยเฉพาะอังกฤษเกิดพัฒนาการใหม่เกี่ยวกับเสื้อและกางเกงจากผ้าที่ทำด้วยยีนส์กลายเป็นเดนิม (denim) คำว่าเดนิม มีรากศัพท์ดั้งเดิมมาจากฝรั่งเศสว่า Serge de nimes ซึ่งเป็นผ้าที่ทำด้วยไหมและขนแกะ แต่พัฒนาการของผ้านี้ที่อังกฤษกลายเป็นผ้าที่ย้อมสีด้านเดียว ผ้าอีกด้านหนึ่งจะเป็นสีขาว (ในขณะที่ผ้ายีนส์จะมีสีเหมือนกันสองด้าน) กลายเป็นว่าผ้าเดนิมเป็นที่นิยมข้ามกลับไปอเมริกาอีกที แต่ผ้ายีนส์หาได้เกิดในอเมริกาไม่ หากแต่มีผู้ทำขึ้นมาในนครเจนัว(Genoa) เมืองท่าของประเทศอิตาลีกลางศตวรรษที่ 19 ซึ่งทางประเทศอังกฤษสั่งนำเข้าผ้าชนิดนี้ด้วยความที่ในความทนทานและเรียกผ้านี้รวมๆ ว่า Fustlan ซึ่งแปลว่าผ้าสีเนื้อหยาบ ต่อมาระหว่างที่เรือขนส่งสินค้าเดินทางจากอิตาลีมาถึงอังกฤษต้องผ่านประเทศฝรั่งเศส ซึ่งคนเมืองน้ำหอมเรียกเมืองเจนัวว่า แซน (Genes ภาษาฝรั่งเศสมีหมวกที่ e ตัวแรก) และเรียกสินค้าจากเจนัวว่าจีน (Jene) ซึ่งภายหลังเปลี่ยนมาเป็นซอง (Jean) พอมาถึงอังกฤษ คนผู้ดีจะอ่านคำว่า Jean ว่าจีน หรือยีน เช่นเดียวกับคนอเมริกาที่พูดภาษาอังกฤษ ซึ่เมื่อคนนำผ้ายีนส์นี้ไปตัดกางเกงก็ต้องเป็นคำที่เติม s จึงเรียกว่า Jeans หรือยีนส์นั่นเอง

3.2 วัตถุดิบในการผลิตยีนส์

วัตถุดิบที่ใช้ทำยีนส์หรือเดนิมนั้น เป็นผ้าทำด้วยผ้าฝ้ายที่ได้จากการปั่นปุยฝ้าย (fibre) ให้เป็นเส้นด้าย (thread) เอาจามาทอเป็นผืนผ้า (fabric) แล้วย้อมสีหรือจะย้อมก่อนทอก็แล้วแต่

ภาพที่ 27 ปุยฝ้ายที่ยังไม่ผ่านการปั่นเป็นด้าย

นำผ้ามาตัด เย็บเข้าด้วยกันเป็นเสื้อผ้า (garment) เป็นยีนส์หรือเดนิมสีเข้ม ๆ ที่เราเห็นโดยทั่วไป อาจจะมีขั้นตอนพิเศษเพิ่มขึ้น เช่น การฟอกหรือปกกลาย อาจจะใช้สารเคมี เช่น เพอร์ออกไซด์ ไฮโดรเจนเปอร์ออกไซด์หรือโซเดียมไฮโปคลอไรต์ หรือทำเป็นหินขัด(ใช้หินขัดจริง ๆ เรียกว่า stone wash) ส่วนรายละเอียดของผ้าสีย้อมนั้น ผ้าที่เป็นสีฟ้าหรือสีน้ำเงินที่นิยมเรียกกันนั้นย้อมด้วยสีอินดิโก (Indigo) อินดิโกเป็นพืชชนิดหนึ่งมีแหล่งกำเนิดที่ประเทศอินเดียชาวอินเดียรู้จักย้อมผ้าด้วยสีอินดิโกเป็นเวลายาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยนำส่วนใบมาบดหมักในถังหมัก ได้สารละลายสีเหลืองปนเขียวแล้วสกัดเอาแต่สารละลาย นำผ้ามาย้อมแล้วปล่อยให้สัมผัสกับอากาศเพื่อให้เกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันด้วยออกซิเจน

ภาพที่ 28 เฉดสีอินดีโก้ (Indigo)

ย้อมแล้วมาล้างด้วยน้ำเปล่า ตากให้แห้งจะได้ผ้าสีน้ำเงินหรือสีฟ้าตามต้องการ สารละลายอินดีโกจากธรรมชาตินั้นเป็นส่วนผสมของกลูโคสกับอินดอกซิล (indoxyl) เมื่อสารละลายนี้เกิดปฏิกิริยากับอากาศแล้ว อินดอกซิลจะเกิดปฏิกิริยากับออกซิเจนจนกลายเป็นพิกเมนต์ชื่ออินดีโกทิน (indigotin) ซึ่งไม่ละลายน้ำติดแน่นอยู่ที่เนื้อผ้า แต่อย่างไรก็ดี ก้นว่า ผลึกอินดีโกทินที่สกัดจากธรรมชาติให้สีส่วนใหญ่ไม่คงที่ เพราะสีส่วนใหญ่ขึ้นกับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ดินที่ใช้ปลูกต้นอินดีโก ปุ๋ยน้ำ สภาพอากาศ อื่นๆ ผ้าที่ย้อมด้วยสีอินดีโกที่สกัดได้จากธรรมชาติจึงมีความเข้มของสี (shade) ไม่เท่ากันจึงมีการคิดค้นที่จะสังเคราะห์สารที่จะเกิดปฏิกิริยารีดักชันด้วยสารเคมีอื่นกลายเป็นสารอินดอกซิลเพื่อให้ละลายน้ำ แล้วนำผ้าหรือเส้นใยลงไปย้อมในสารละลายที่อุณหภูมิและความดันที่เหมาะสม จากนั้นเติมสารอื่นเพื่อให้อินดอกซิลเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันกลายเป็นอินดีโกทินที่ไม่ละลายน้ำเกาะติดอยู่กับเนื้อผ้า ผ้ายีนส์หรือเดนิมที่ใช้สีสังเคราะห์ย้อมจะมีความเข้มของสีเท่ากันทุกครั้งเมื่อย้อมด้วยสภาวะเดิม

หลังจากขั้นตอนการทอผ้ายีนส์นั้น ได้มีการออกแบบโครงสร้างไว้แตกต่างกันออกไปแล้วแต่ลาย ผ้าและความหนาแน่นของเนื้อผ้าที่ต้องการ เช่น ลายสอง ลายตัวน ลายลูกฟูก ลายกางปลา เป็นต้น ผ้าที่มีเนื้อหนากจะเกิดจากการทอด้วยเส้นด้ายที่มีขนาดใหญ่ ผ้าชนิดนี้จะมีความแข็งแรง ทนทาน แต่ถ้าต้องการผ้ายีนส์บาง ก็จะทอด้วยเส้นด้ายขนาดเล็ก ขั้นตอนต่อไปคือการตัดเย็บ ซึ่งจะมีรูปแบบเฉพาะตัวคือ เป็นการตัดเย็บที่ใช้เส้นด้ายขนาดใหญ่ ที่มีความเหนียวเป็นพิเศษ เย็บโดยใช้เข็มแบบตะเข็บคู่ รวมทั้งใช้ซิปและกระดุมที่ทำด้วยโลหะ เสื้อผ้าที่ตัดเย็บเสร็จแล้วอาจนำไปผ่านการตกแต่งเพิ่มเติมเพื่อให้ดูสวยงามและน่าใช้ยิ่งขึ้น เช่น ผ่านกระบวนการซักล้างเพื่อให้สีซีดจางลง และเห็นรอยตะเข็บได้ชัดเจนขึ้น ทำการตกแต่งให้ผ้านุ่มขึ้น เป็นต้น

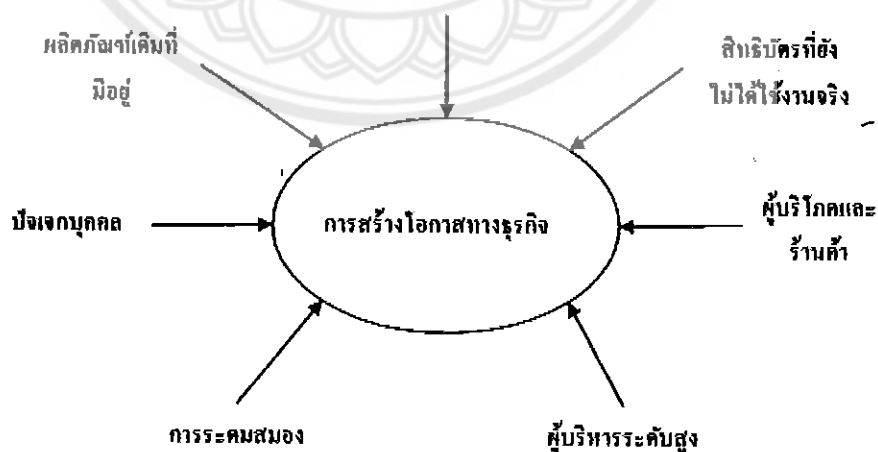
4. เอกสารและงานวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

คำว่า “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development)” ได้นักการตลาดให้ความหมายที่แตกต่างกันไปดังนี้

Armstrong & Kotler (2007) ให้ความหมายคำว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ สินค้า บริการ หรือ ความคิดที่ได้ปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณสมบัติที่ดีขึ้น

สุดาตวง เรืองรุจิระ (2538) ให้ความหมายคำว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ใดๆ ที่กิจการนำเสนอต่อตลาด แล้วทำให้ตลาดมีโอกาสเลือกเพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์ใหม่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ ใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ผลิตมาก่อน เริ่มมีผู้ผลิตรายแรกของโลก จัดเป็นนวัตกรรม (Innovation) หรืออาจเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกิจการหนึ่งเพิ่งนำออกจำหน่ายเป็นครั้งแรก หรืออาจดัดแปลงปรับปรุงจากผลิตภัณฑ์ที่เคยจำหน่ายอยู่เดิม

พิบูล ทีปะपाल (2547) ให้ความหมายว่า การนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ต่อตลาดใหม่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า และเพื่อผลิตสินค้าให้ มีคุณภาพที่สูงขึ้น ราคาต่ำลง เพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จะประกอบด้วย การค้นหาและประเมินความคิด การเลือกแนวคิด การกำหนดโปรแกรมทางการตลาด การทดสอบผลิตภัณฑ์และนำ ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด เป็นต้น

ภาพที่ 29 แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ อ้างอิงจาก Trott P., 2008)

4.1 ความสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีเหตุผลและความสำคัญ ดังนี้ (สุดาตวง เรื่องธุรกิจ, 2538)

1. เพื่อรักษาสถานภาพการแข่งขัน ปัจจุบันสถานการณ์การแข่งขันในตลาดธุรกิจมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จากคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นได้ส่งผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกสู่ตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่งทางการตลาดที่ถูกช่วงชิงไป การออกผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดจะช่วยรักษาฐานการแข่งขันและส่วนแบ่งตลาดไว้ได้
2. เพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม วัฏจักรวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์โดยทั่วไปจะมีช่วงเวลาที่สั้นเมื่อผลิตภัณฑ์เริ่มเข้าสู่ช่วงท้ายของวงจรชีวิตหมายความว่าผลิตภัณฑ์นั้นไม่ก่อประโยชน์หรือมียอดขายที่ตกลงการออกผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดเพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เก่าจะช่วยรักษาชื่อเสียงของบริษัททดแทนปริมาณขายกำไรของผลิตภัณฑ์เดิมและสามารถนำทรัพยากรจากผลิตภัณฑ์เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
3. เพื่อใช้สมรรถนะส่วนเกินให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อใช้สมรรถนะทางการตลาด การขาย และการผลิตที่เหลือให้เกิดประโยชน์ เหตุผลสำคัญ คือ การกระจายต้นทุนคงที่ไปยังจำนวนผลิตภัณฑ์มากขึ้น เพื่อให้ต้นทุนรวมต่อหน่วยทั้งผลิตภัณฑ์เดิมและผลิตภัณฑ์ใหม่ลดลงมากพอที่จะเสนอขายราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และมีกำไรมากขึ้น
4. เพื่อปรับการเคลื่อนไหวเนื่องจากฤดูกาลให้น้อยลง ฤดูกาลที่แปรผันอาจส่งผลต่อทรัพยากรต่างๆของธุรกิจอาจไม่เพียงพอหรืออาจเหลือใช้ การเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถขายหรือผลิตได้เมื่อผ่านพ้นฤดูกาลไปแล้ว ย่อมทำให้การผันแปรต่างๆลดลงและเป็นการใช้ทรัพยากรของกิจการให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. เพื่อลดการเสี่ยงภัย เช่น ผลิตภัณฑ์ล้าสมัย ลูกค้านิยมความนิยม ปริมาณขายไม่มากพอ กิจการมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายในตลาดน้อย เป็นต้น สภาวะการณ์เหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดภาวะขาดทุน การเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ การเพิ่มปริมาณการขายให้ครอบคลุมตลาด ย่อมช่วยกระจายความเสี่ยงภัยจากการผันผวนในตลาดที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด
6. เพื่อการใช้ผลพลอยได้ให้เกิดประโยชน์สินค้าใหม่ที่พัฒนาจากผลพลอยได้หรือของทิ้งๆแล้วในธุรกิจอาจนำมาซึ่งยอดขายหรือกำไรที่เพิ่มขึ้น
7. เพื่อโอกาสใหม่ จากการที่ธุรกิจเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดอาจทำให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภคจนกิจการสามารถผลิตและดำเนินงานการตลาดและความต้องการ เช่นนี้จึงถือ

เป็นโอกาสอันดีที่ธุรกิจจะเข้าไปตอบสนองความต้องการด้วยผลิตภัณฑ์ของตนเองนำมาซึ่งกำไรและส่วนครองตลาดที่มากขึ้น

4.2 ประเภทผลิตภัณฑ์ใหม่

การจัดประเภทผลิตภัณฑ์ใหม่ตามลักษณะประกอบด้วย 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์นวัตกรรม (Innovated Product)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายว่า “นวัตกรรม” หมายถึง สิ่งที่ทำขึ้นใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงจากเดิมซึ่งอาจเป็นความคิด วิธีการ หรืออุปกรณ์ เป็นต้น

Oxford Dictionary of English (2003) ให้ความหมายของคำ กริยา “Innovate” ไว้ว่า ทำการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะการใช้วิธีการใหม่ ความคิดใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ (Make changes in something established, especially by introducing new methods, ideas, or products) ความหมายของ “Innovation” ในความหมายแรกหมายถึง วิธีหรือกระบวนการต่างๆ ของ การ Innovating ความหมายที่สอง หมายถึง วิธีการใหม่ หรือความคิดใหม่หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ “Innovation” จึงหมายความได้ทั้งการเป็นกระบวนการของการทำ สิ่งใหม่และการเป็นสิ่งใหม่ของตัวมันเอง

Hughes (1987) ให้ความหมายของ “Innovation” ว่า เป็นการนำ วิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติ หลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนาเป็นขั้นๆแล้วโดยมีขั้นตอนตามลำดับ คือ การคิดค้น การพัฒนา และการนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา

Morton (1971) ให้ความหมายของ “Innovation” ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งจากการปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพบุคลากร ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆนวัตกรรมจึง ไม่ใช่การจัดหรือล้มล้างสิ่งเก่าให้หมดไป แต่เป็นการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่

Rogers (1995) ได้กล่าวไว้ว่า “นวัตกรรม” หมายถึง ความคิด การปฏิบัติหรือสิ่งของที่คนมองว่าเป็นสิ่งใหม่

โดยรวมแล้วเกือบทุก ๆ นิยามของ “นวัตกรรม” จะเน้นในเรื่อง “ความใหม่” ดังนั้นคำจำกัดความของคำว่า “นวัตกรรม” หมายถึง สิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อนในตลาด เป็นแนวคิดริเริ่มเป็นครั้งแรกและมีความเป็นเอกลักษณ์ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเภทของนวัตกรรม

ประเภทของนวัตกรรมสามารถแบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. นวัตกรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Incremental Innovation) เป็นการปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพที่ดีขึ้น โดยการพัฒนาหรือปรับปรุงองค์ประกอบให้ดีขึ้น เรื่อย ๆ เป็นลำดับเมื่อเวลาผ่านไปเท่านั้น ไม่ใช่การเปลี่ยนองค์ประกอบใหม่และไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน
2. นวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ (Modular Innovation) เป็นการนำองค์ประกอบใหม่มาใช้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงของระบบการทำงานโดยรวมที่ใช้อยู่ แต่ประสิทธิภาพการใช้งานเพิ่มมากขึ้น
3. นวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Architectural Innovation) เป็นการปรับปรุงหรือนำระบบการทำงานรูปแบบใหม่เข้ามาโดยอาจจะมีการปรับองค์ประกอบต่างๆให้ดีขึ้นหรืออาจคงไว้อย่างเดิม คุณลักษณะสำคัญของนวัตกรรมแบบ Architectural Innovation คือ การปรับโครงสร้างของระบบที่มีอยู่เดิมเพื่อเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆในรูปแบบใหม่ ในกรณีที่มีการพัฒนาองค์ประกอบให้ดีขึ้นจะเป็นการปรับปรุงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
4. นวัตกรรมใหม่อย่างสิ้นเชิง(Radical Innovation) เป็นการพัฒนาทั้งองค์ประกอบต่างๆ และระบบการทำงานใหม่ทั้งหมดกล่าวคือ การใช้องค์ประกอบใหม่ในระบบการทำงานที่ออกแบบ ขึ้นใหม่ซึ่งแตกต่างจากเดิมอย่างชัดเจน ดังนั้นนวัตกรรมประเภทนี้จึงมีน้อยมาก

กระบวนการพัฒนานวัตกรรม

ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความคิดที่สร้างสรรค์และกระบวนการทางความคิด การวางแผนและการดำเนินงานที่รอบคอบ เนื่องจากการทำนวัตกรรมเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงตั้งแต่ระดับของการพัฒนาเทคโนโลยีไปจนถึงระดับของการทำตลาดกระบวนการ พัฒนานวัตกรรม จึงสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. ความคิดหรือการค้นพบ (Idea or Discovery) ความคิดสร้างสรรค์หรือการค้นพบใหม่ๆจากการค้นคว้าหรือวิจัยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนวัตกรรม ปัจจุบันมีหลายๆองค์กร ที่หันมาลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาในระดับบริษัท (Corporate R&D) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการ

พัฒนานวัตกรรมและจะนำไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมเป็น แนวทางเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ

2. ขั้นตอนการพัฒนา (Development) เน้นไปที่การพัฒนาจากความคิดหรือการค้นพบ ไปสู่การสร้างเป็นต้นแบบของสินค้าซึ่งมีคุณสมบัติและประสิทธิภาพเหมาะสมในการใช้งานจริง โดยต้นแบบของสินค้ายังไม่อยู่บนรูปแบบที่จะสามารถออกสู่ตลาดได้จึงต้องเข้าสู่กระบวนการพัฒนา คือ จำเป็นต้องมีการทดสอบและปรับปรุงสินค้าเพื่อให้สินค้ามีศักยภาพมากพอที่จะใช้งานได้จริง ขั้นตอนนี้จะรวมกิจกรรมการขอรับความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการตัดสินใจใน การผลิตสินค้าเอง หรือให้บุคคล/ บริษัทอื่นทำการผลิตสินค้านี้

3. ขั้นตอนการออกแบบ (Design) มุ่งเน้นด้านการออกแบบรายละเอียดในด้านรูปร่าง ของสินค้า วัสดุที่ใช้ความทนทานของสินค้าหรือการพัฒนาจากต้นแบบ ไปสู่สินค้าที่จะนำออกขายจริง

4. ขั้นตอนการวางแผนการผลิต (Production Engineering) เป็นการออกแบบและวางแผนการผลิตสินค้าในระดับเชิงพาณิชย์(Commercial Scale) ซึ่งมีปัจจัยที่ต้องคำนึงคือ ผู้ผลิตสินค้า การจัดหาวัตถุดิบ แรงงาน อุปกรณ์เครื่องมือ และการเลือกกระบวนการผลิตที่เหมาะสม โดยพยายามลดต้นทุนการผลิตให้มากที่สุด ในขณะที่คงมาตรฐานคุณภาพของสินค้าไว้ตามที่กำหนด

5. ขั้นตอนการทดสอบสินค้านำร่อง (Pilot Testing) เป็นการทดสอบตัวสินค้าโดยนำสินค้าออกสู่ตลาดจริงเพื่อให้ผู้บริโภคได้ทดลองใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความปลอดภัยของตัวสินค้าตามการบังคับทางกฎหมายว่าไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

6. การผลิตในระดับเชิงพาณิชย์ (Full-scale Manufacture) ก่อนเริ่มทำการผลิตจริงจำเป็นต้องมีการทดสอบระบบการผลิตรวมทั้งการพัฒนาและอบรมบุคลากรที่เป็นผู้ควบคุมเครื่องจักรในระบบการผลิต โดยการทดสอบระบบจะไม่มี การดำเนินการเต็มกำลังการผลิต เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้หากดำเนินการเต็มกำลังการผลิต

7. การนำสินค้าออกวางตลาด (Market Launch)ธุรกิจจำเป็นต้องวางแผนการตลาด แผนการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการขาย และกำหนดช่องทางการขายสินค้านำสินค้าออกวางตลาดจริง

2. ผลิตภัณฑ์ปรับปรุงใหม่ (Modified Product)

ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนา เปลี่ยนแปลงปรับปรุงมาจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ขายอยู่แล้วในตลาดทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภคได้มากขึ้นกว่าเดิม

3. ผลิตภัณฑ์ลอกเลียนแบบ (Me-too Product)

ผลิตภัณฑ์ใหม่ของธุรกิจซึ่งมี การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแข่งขันที่มีอยู่แล้วในตลาด โดยที่กิจการเห็นว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทำให้กิจการมีโอกาสทำกำไรสูงจึงเสนอผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดเพื่อขอส่วนแบ่งตลาดบ้าง

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อ

ภาคภูมิ พร้อมไพล (2551) ได้แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

1. ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ได้แก่

1.1 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Culture Factors) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมความต้องการของบุคคล พฤติกรรมของบุคคลจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการเรียนรู้จากสถาบันครอบครัวและสถาบันสังคม และในทุกสังคมจะมีวัฒนธรรม วัฒนธรรมแบ่งย่อยออกได้เป็น 3 ประเภท

1.1.1 วัฒนธรรมหลัก (Core Culture) เป็นสิ่งที่มีอยู่ในทุกสังคมของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดค่านิยม การรับรู้ ความต้องการ จนเกิดเป็นพฤติกรรมของบุคคล สิ่งเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีการถ่ายทอดให้แก่กันและกัน โดยแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมหลักเป็นของตนเอง ส่งผลให้พฤติกรรมการซื้อของมนุษย์ในแต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกัน

1.1.2 วัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Subculture) เป็นกลุ่มบุคคลที่มีค่านิยมร่วมกัน เนื่องจากมีประสบการณ์หรือมีการดำรงชีวิตที่คล้ายกัน รวมไปถึงสัญชาติ ศาสนา เชื้อชาติ ภูมิศาสตร์ พฤติกรรมของบุคคลในแต่ละวัฒนธรรมกลุ่มย่อยก็มีความแตกต่างกันออกไป

1.1.3 ชั้นชั้นของสังคม (Social Class) คือ การแบ่งสมาชิกสังคมตามลำดับชั้นโดย อาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ รายได้ การศึกษา ฐานะ เป็นต้น ในการแบ่งชั้นและในแต่ละชั้นสังคมจะมีค่านิยม ความสนใจ และพฤติกรรมที่คล้ายกัน บุคคลสามารถเคลื่อนย้ายตำแหน่งไปยังชั้นสังคมที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าได้

1.2 ปัจจัยด้านสังคม (Social Factors) ปัจจัยทางสังคมที่ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคแบ่งได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มอ้างอิง (Reference Group) กลุ่มอ้างอิงของผู้บริโภค หมายถึง กลุ่ม บุคคลซึ่งผู้บริโภคคนนั้น ยึดถือหรือไม่ยึดถือเอาเป็นแบบอย่างในการบริโภคหรือไม่บริโภคตาม โดยมีอิทธิพลต่อทัศนคติและแนวคิดของบุคคลและสร้างแรงกดดันให้เกิดการทำตามซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการณ์การซื้อ

1.2.2 ครอบครัว (Family) สมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการณ์การซื้อของผู้บริโภคอย่างมากที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญที่สุดในสังคม

1.2.3 บทบาทและสถานภาพในสังคม (Role and Status) บทบาท หมายถึง การทำ ตามหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมหลายหน่วยบุคคลทุกคนย่อมมีสถานภาพได้หลายอย่าง สถานภาพ หมายถึง ฐานะ ตำแหน่งหรือเกียรติยศของบุคคลที่ปรากฏในสังคม

2. ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor) ประกอบด้วย

2.1.1 อายุ (Age) พฤติกรรมการณ์การตัดสินใจซื้อหรือตัดสินใจบริโภคของบุคคลย่อมแปรเปลี่ยนไปตามระยะเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ขณะอยู่ในวัยทารกหรือวัยเด็ก พ่อแม่จะเป็นผู้ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์มาให้บริโภคเกือบทั้งหมด เมื่ออยู่ในวัยรุ่นบุคคลจะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ด้วยตนเองในบางอย่าง โดยเฉพาะเมื่ออยู่ลับหลังพ่อแม่เข้าสู่วัยผู้ใหญ่มีรายได้เป็นของตนเองอำนาจในการตัดสินใจซื้อจะมีมากที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยชรา ความคิดเห็นจากบุคคลอื่น ๆ เช่นญาติพี่น้อง บุตรหลาน จะกลับเข้ามาอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออีก

2.1.2 วัฏจักรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) หมายถึง รอบแห่งชีวิตครอบครัว นับตั้งแต่การเริ่มต้นชีวิตครอบครัวไปจบลงที่การสิ้นสุดชีวิตครอบครัว แต่ละช่วงของวัฏจักรชีวิตครอบครัวผู้บริโภคจะมีรูปแบบและพฤติกรรมการณ์การซื้อที่แตกต่างกันออกไป

2.1.3 อาชีพ (Occupation) อาชีพนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการสินค้าและบริการที่ต่างกัน

2.1.4 รายได้ส่วนบุคคล (Personal Income) มีผลกระทบต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่คนเรามีอาชีพต่างกันทำให้รายได้ต่างกันด้วย ผู้ที่มีรายได้มากก็สามารถซื้อสินค้าและบริการมาตอบสนองความต้องการของตนได้มากจนเป็นที่พอใจมีความสุขสบายในขณะที่เดียวกันผู้ที่มีรายได้น้อยก็สามารถซื้อสินค้าและบริการได้เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น

2.1.5 รูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Styles) รูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลใด หมายถึง พฤติกรรมการใช้ชีวิตใช้เงินและใช้เวลาซึ่งแสดงออกมา อันได้แก่ ลักษณะจิตนิสัย (Psychographics) กิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม (Activities) ความสนใจ (Interest) และความคิดเห็น (Opinion)

2.2 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological Factor) ประกอบด้วย

2.2.1 การจูงใจ (Motivation) คือ สิ่งกระตุ้นที่อยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลเกิดความต้องการแสวงหาความพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมายถือว่าความต้องการนี้ประกอบด้วยความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการทางด้านจิตวิทยาต่างๆความต้องการเหล่านี้เกิดแรงจูงใจที่จะหาผลิตภัณฑ์มาบำบัดความต้องการของตน

2.2.2 การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลได้รับเลือกสรรจัด ระเบียบและตีความหมายข้อมูลเพื่อที่จะสร้างภาพที่มีความหมาย หรือ หมายถึงกระบวนการของความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อโลกขึ้นอยู่กับปัจจัยภายใน เช่น ความเชื่อ อารมณ์ ประสบการณ์ ความต้องการ และยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก คือ สิ่งกระตุ้น

2.2.3 การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและความโน้มเอียงของพฤติกรรมจากประสบการณ์ที่ผ่านมา การรับรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้รับสิ่งกระตุ้นและจะเกิดการตอบสนองทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อและใช้สินค้าเป็นประจำเป็นการตอบสนองการเรียนรู้เกิดจากอิทธิพลหลายอย่าง เช่น ทศนคติ ความเชื่อ และประสบการณ์ แต่สิ่งที่มีอิทธิพลกระตุ้น ให้เกิดการเรียนรู้จะต้องมีคุณค่าในสายตาของผู้บริโภค เช่น การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้โดยการแจกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ให้ทดลองใช้

2.2.4 ความเชื่อถือ (Belief) เป็นความคิดที่บุคคลยึดถือเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่ง เป็นผลมาจากประสบการณ์ในอดีต

2.2.5 ทักษะ (Attitude) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือความโน้มเอียงที่เกิดจากความรู้ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นในทิศทางที่สม่ำเสมอและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์สวดลายขัดเสือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษางานหัตถกรรมทอเสือ กระบวนการทอเสือ ซึ่งนำไปพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้ายีนส์ โดยวัดประเมินความพึงพอใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์สวดลายขัดเสือ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษารูปแบบและกระบวนการผลิต
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรตัวอย่างในการวิจัยโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยประเมินความพึงพอใจ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีผลต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์สวดลายขัดเสือซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1. การศึกษารูปแบบและกระบวนการผลิต

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มทอเสือบ้านพรสวรรค์ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มทอเสือบ้านพรสวรรค์ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก

3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการศึกษาในครั้งนี้จะใช้ แบบสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสือของกลุ่มทอเสือบ้านพรสวรรค์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ปัจจัยทั่วไปที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้องานหัตถกรรม
- ตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการทอเสือ
- ตอนที่ 3 องค์ความรู้และการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสือ

3.3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1. การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้ารวบรวมและคัดเลือกข้อมูลจากหนังสือบทความ ตำรา เอกสารต่างๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยว จากสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยและของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเอกสารอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ต่างๆ

3.3.2. การสำรวจ ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจสถานที่ท่องเที่ยว หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อการจัดทำหอเสื่อกรวมถึงข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

3.3.3. ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

3.4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามมาทำการตรวจสอบและแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) หรือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในเพื่อพิจารณาว่ามีความสอดคล้องวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้หรือไม่

3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายืนส่วดลายขัดเสื่อ เมื่อผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ เรียบร้อยแล้ว ได้ทำการจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่โดยพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา จากนั้นจึงนำข้อมูลมาสรุป และอภิปรายผลการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรม การทอเสื่อ ผ้ายิ้นส์ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และพัฒนาอย่างสร้างสรรค์งานออกแบบให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

- 1.กำหนดหัวข้อในการวิจัย / ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัย
- 2.เก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.ข้อมูลผู้บริโภครองกลุ่มเป้าหมาย
- 4.ออกแบบผลิตภัณฑ์
- 5.การพัฒนาแบบร่าง
- 6.ขั้นตอนการผลิต
- 7.นำเสนอผลงาน

4.1.กำหนดหัวข้อในการวิจัย / ศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัย

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรม การทอเสื่อ ผ้ายิ้นส์ เป็นการพัฒนาการออกแบบของชุดผลิตภัณฑ์ห้องรับแขกจากผ้ายิ้นส์ลายขัดเสื่อซึ่งเป็นการพัฒนาและส่งเสริมเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อให้เกิดลวดลายมาผสมผสานกับวัสดุผ้ายิ้นส์ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่สนใจให้มากขึ้น ในการผลิตเป็นชุดผลิตภัณฑ์จากผ้ายิ้นส์ 1 ชุด มี 4 ชั้นที่เหมาะสมสำหรับห้องรับแขก

4.2.เก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของการเก็บข้อมูลนั้นได้สอบถามจากผู้ที่มีความรู้ในการทอเสื่อจากกลุ่มทอเสื่อบ้านพรสวรรค์ ตำบลบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

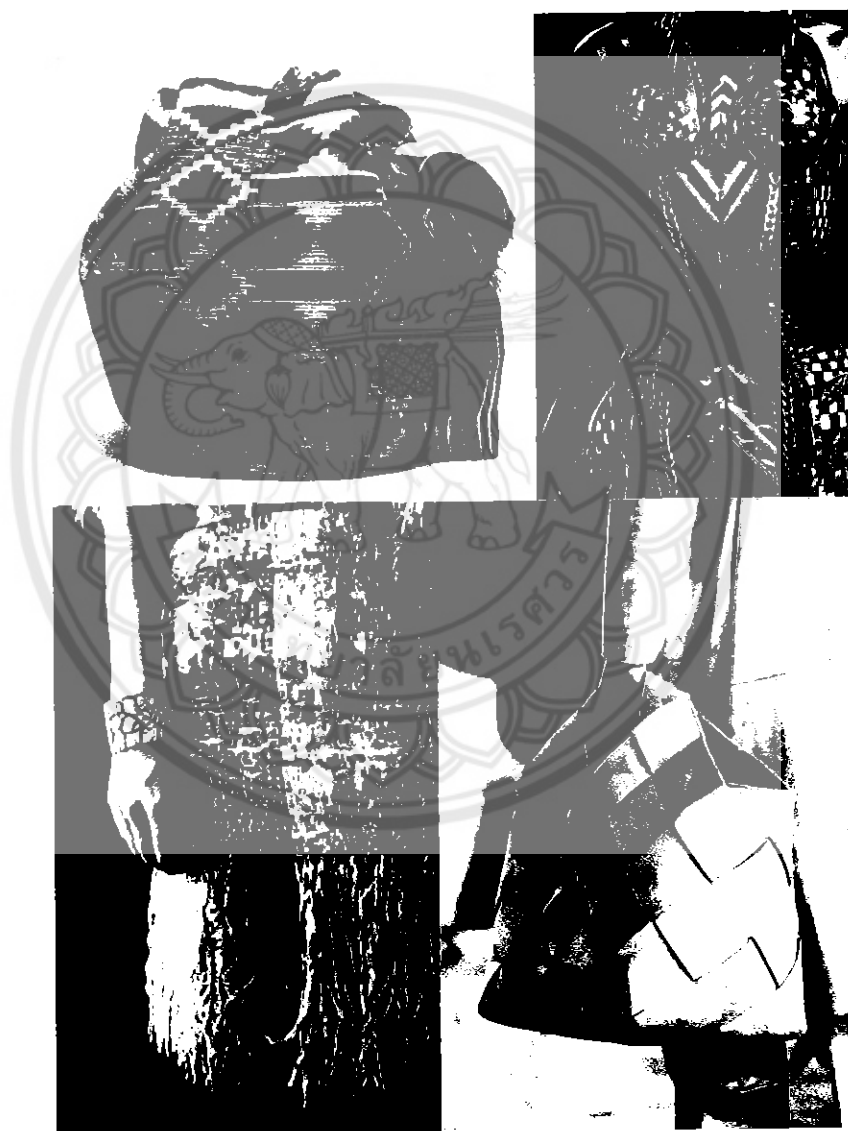
4.3.ข้อมูลผู้บริโภครองกลุ่มเป้าหมาย

- จากการศึกษาผู้บริโภค และได้ทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายดังนี้
- กลุ่มคนที่สนใจในผลิตภัณฑ์จากผ้ายิ้นส์
 - กลุ่มคนที่สนใจในงานหัตถกรรม
 - กลุ่มคนที่อนุรักษ์นิยมนวัฒนธรรมไทย

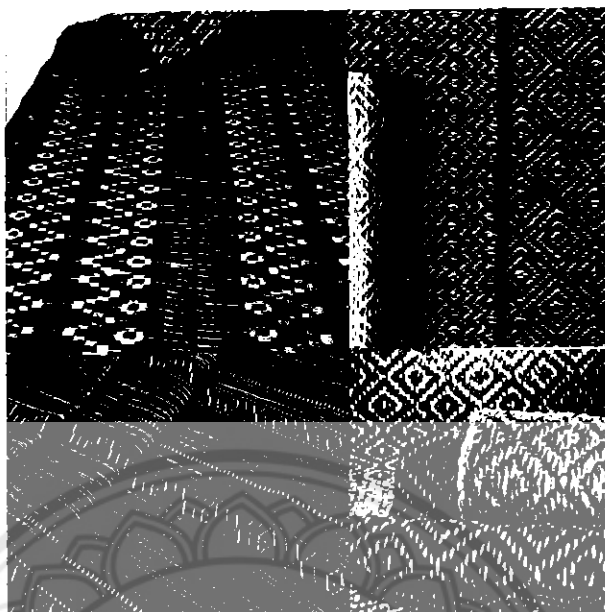
4.4.ออกแบบผลิตภัณฑ์

4.4.1 ขั้นตอนการออกแบบ

กำหนด Concept Design : 2 in 1 คือการนำวัฒนธรรม 2 อย่างคืองานหัตถกรรมการทอเสื่อกับ วัสดุผ้ายีนส์ มาผสมผสานให้เกิดความลงตัวสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างความแปลกใหม่ทางเลือกให้แก่ผู้ที่สนใจทั้งในส่วนของ ยีนส์ และ งานหัตถกรรมการทอเสื่อ

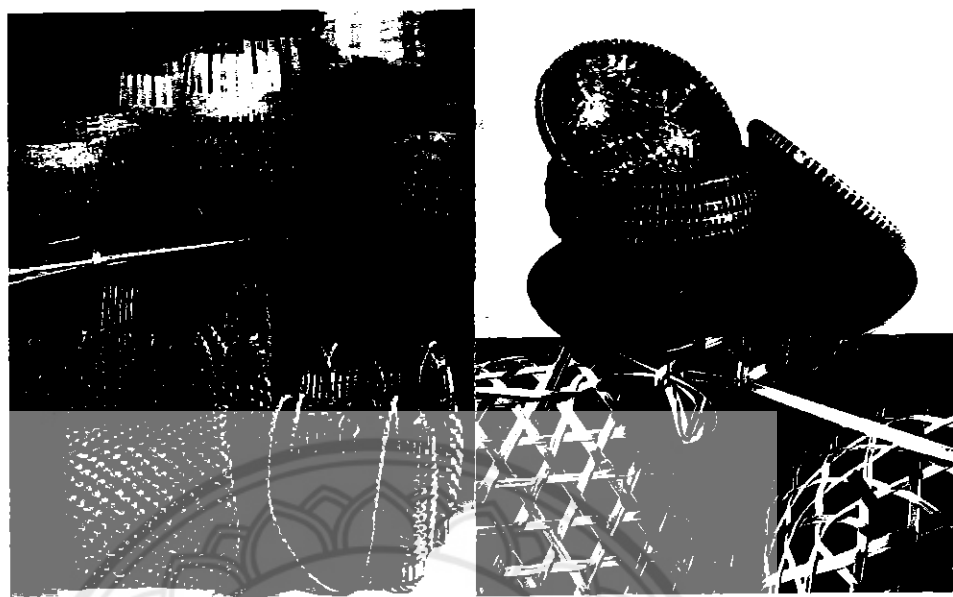
ภาพที่ 29 รูปภาพแสดงความผสมผสานของวัฒนธรรม

ภาพที่ 30 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ที่ใช้หัตถกรรมจักสานในการผลิต

ภาพที่ 31 กลุ่มคนที่สนใจในผลิตภัณฑ์จากผ้ายีนส์

ภาพที่ 32 ตัวอย่างผลิตภัณฑ์แปรรูปจากการจักสาน

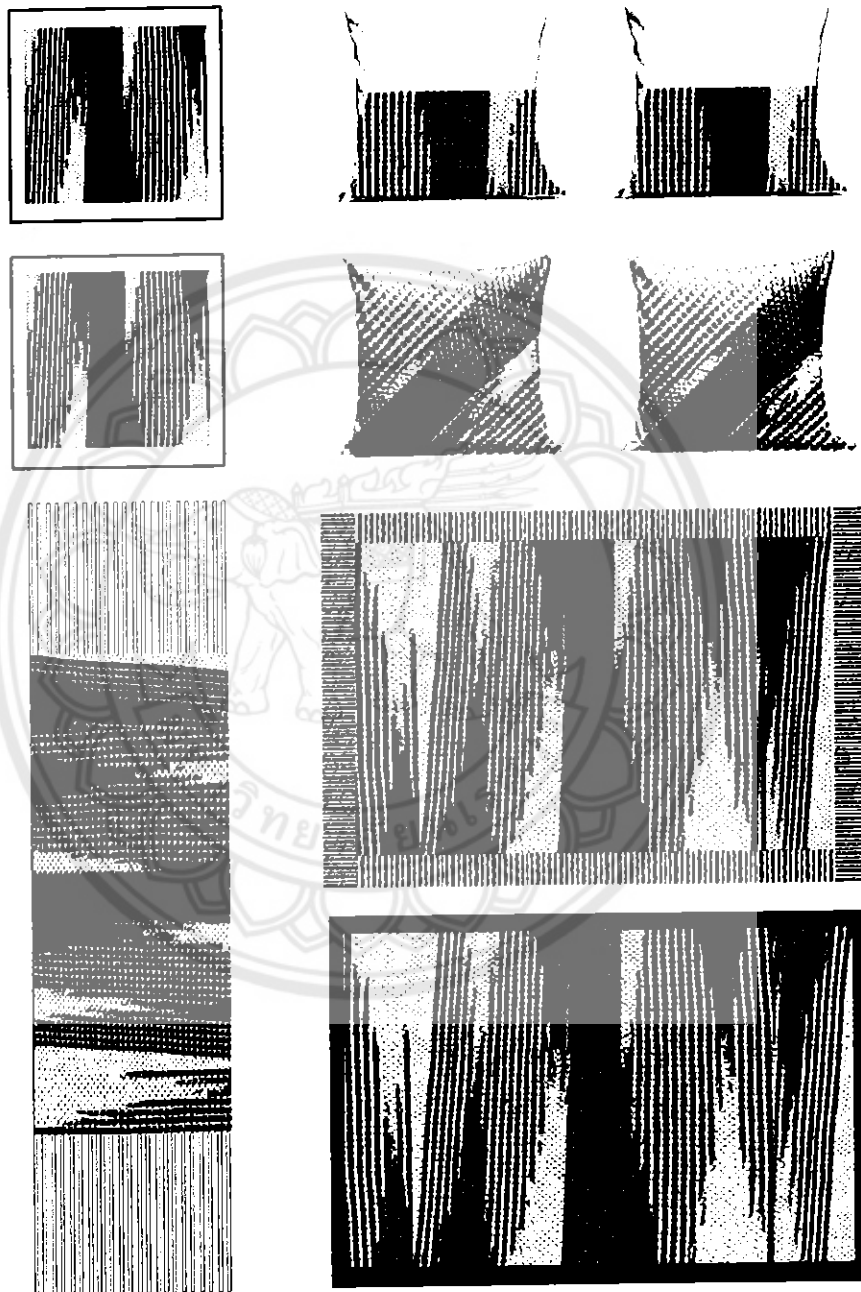
ภาพที่ 33 ตัวอย่างกลุ่มคนที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

4.5. การออกแบบการพัฒนาแบบร่าง
แบบร่างครั้งที่ 1

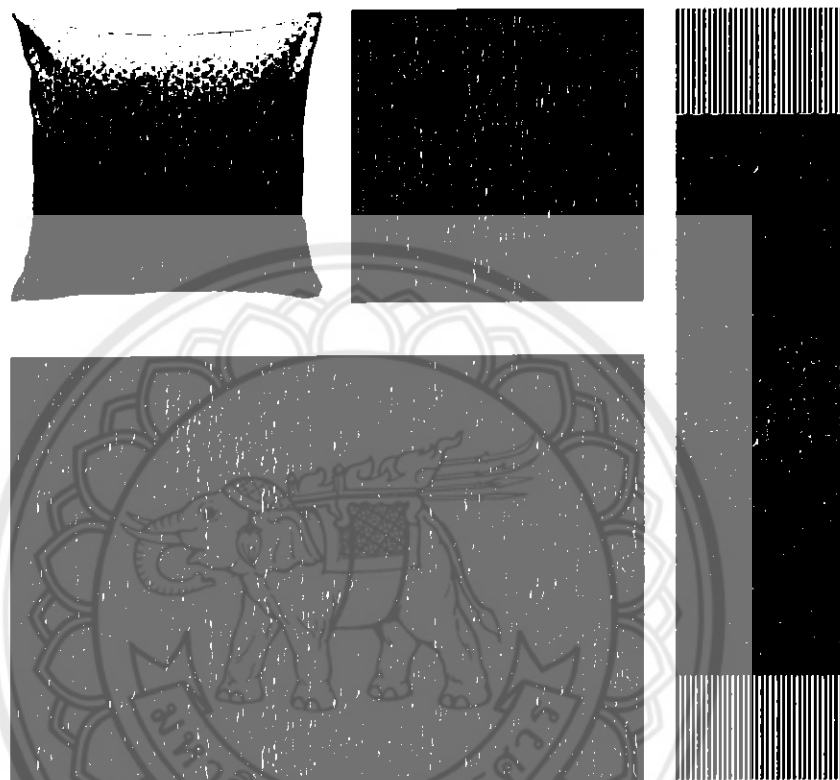
ภาพที่ 34 แสดงรูปภาพพลวดลายแบบร่างครั้งที่ 1

แบบร่างครั้งที่ 2

ภาพที่ 35 แสดงรูปภาพลวดลายแบบร่างครั้งที่ 2

แบบร่างครั้งที่ 3

ภาพที่ 36 แสดงรูปภาพลวดลายแบบร่างครั้งที่ 3

4.6. ขั้นตอนการผลิต

4.6.1 การเตรียมวัสดุ

ได้นำวัสดุผ้ายีนส์เข้าตัดกับเครื่องกรีนผ้าอัตโนมัติซึ่งเครื่องนี้จะทำหน้าที่ตัดลักษณะเดียวกับ ม้วนเทพกาวทุกชนิด คือ จะมีแกนตรงกลางเป็นวงกลมและมีวัสดุพันอยู่รอบแกนตลอดความยาวของ วัสดุนั้นๆทำให้ได้วัสดุหน้ากว้างตามต้องการ คือ 1 เซนติเมตร นำมาแบ่งตัดเป็นเส้น เส้นละ 120 เซนติเมตร

ภาพที่ 37 เครื่องกรีนอัตโนมัติ

ภาพที่ 38 วัสดุผ้าใยส่หลังจากเข้าตัดเครื่องกรีนอัตโนมัติ

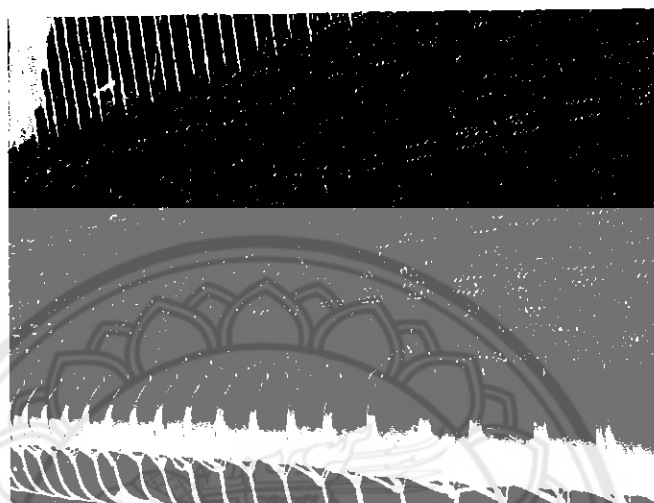
ภาพที่ 39 แสดงการตัดแบ่งวัสดุ

ภาพที่ 40 วัสดุผ้าใยสังหลังจากตัดแล้ว

4.6.2 การผลิต

ผู้วิจัยเริ่มเข้าสู่กระบวนการผลิตตั้งแต่วันที่ 22 - 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2559

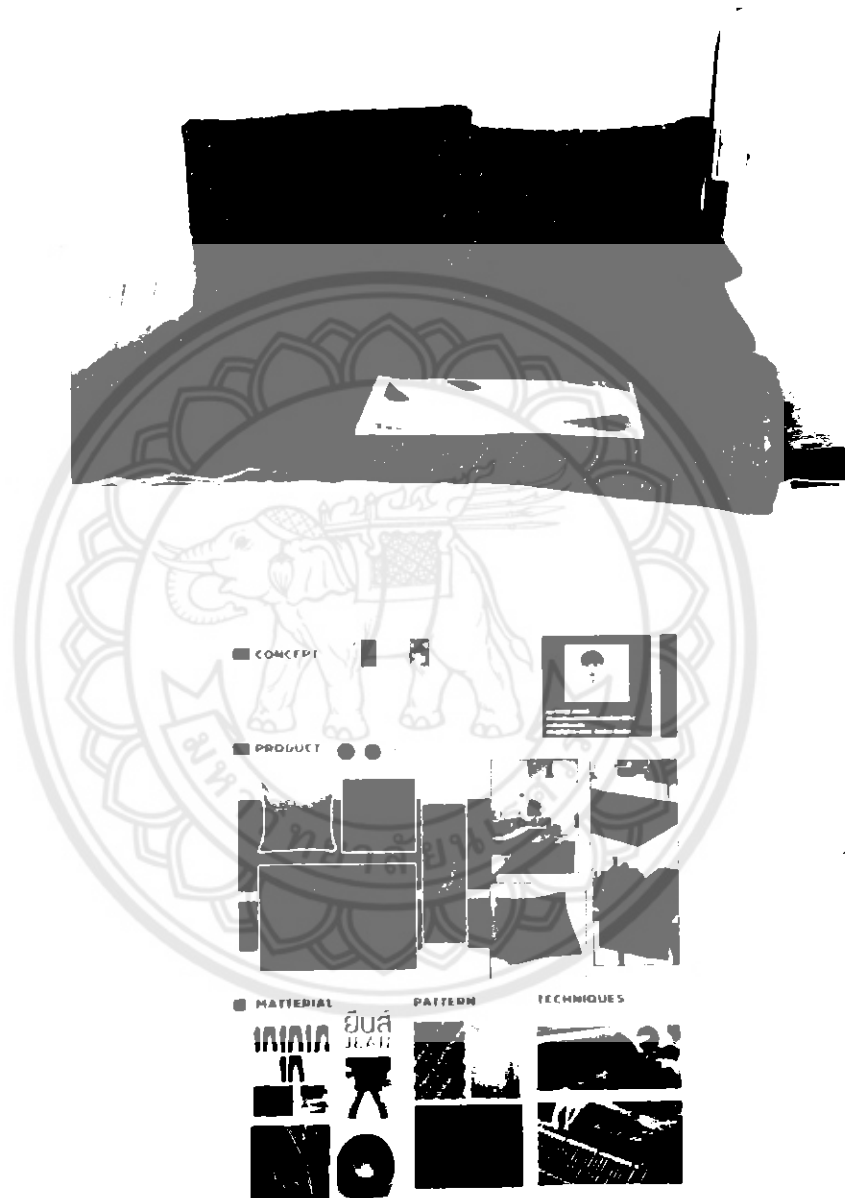

ภาพที่ 41 การขึ้นลายพื้นด้วยเทคนิคการทอเสื่อด้วยวัสดุยีนส์

ภาพที่ 42 ผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์

4.7.นำเสนอผลงาน

ภาพที่ 43 การนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์

บทที่ 5

ผลการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาการภูมิปัญญาท้องถิ่น หัตถกรรมทอเสื่อในหัวข้อการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาในหัวข้อวิจัยเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อสรุปได้ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของงานภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมทอเสื่อ เพื่อเป็นข้อมูลในการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ

5.1.2 เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบของงานภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมทอเสื่อ เพื่อเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อ

5.1.3 เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ว่าหมายถึงงานช่างฝีมือของชาวบ้านที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีศิลปะซึ่งมีหลายชนิดแยกตามลักษณะของวัสดุเทคนิคการทำและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 9 ชนิดด้วยกันคือ เครื่องไม้ เครื่องจักสาน เครื่องดิน เครื่องทอ (ทอผ้า) เครื่องรัก เครื่องโลหะ เครื่องหนัง เครื่องกระดาษ เครื่องหิน ชาวบ้านสร้างขึ้นโดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นของตนเองเป็นส่วนมาและมีได้ไปผสมกับวัตถุเทียมอื่นใด

5.2.2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษาพบว่า วัสดุที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการสาน คือ ผ้ายีนส์ ซึ่งผ้ายีนส์แบ่งได้ตามความหนาซึ่งมีหน่วยเป็น ออนซ์(Oz) เนื่องจากผ้ายีนส์มีสีที่สามารถเข้าได้ง่ายกับการนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ มีความแข็งแรง ทนทาน สามารถนำมาผ่านกรรมวิธีได้หลากหลาย

5.2.3 ผู้วิจัยได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุดห้องรับแขกจากผ้ายีนส์ลวดลายขัดเสื่อโดยผ้ายีนส์เป็นวัสดุหลักที่ใช้นำมาผสมผสานงานหัตถกรรมทอเสื่อในงานออกแบบเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้วัสดุ ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้น ได้ออกแบบให้มีความแปลกใหม่ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

5.3. ข้อเสนอแนะ

การใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ก่อให้เกิดความรู้จากการศึกษาในสองด้านได้แก่

5.3.1 ด้านที่หนึ่งคือความรู้ความเข้าใจในผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากยีส

5.3.2 ด้านที่สอง คือหลักการและแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากยีส โดยใช้ตัวอย่างการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ผู้ศึกษางานวิจัยสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากยีส หรือ ผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงได้ โดยการศึกษาข้อมูลความเป็นมาของผลิตภัณฑ์จากอดีต(แบบดั้งเดิม) หรือผลิตภัณฑ์ในแง่ของวัสดุกระบวนการผลิตขอบเขตและหลักการนำยีสไปใช้งานในลักษณะต่างๆ เช่นการนำสิ่งที่เป็นจุดเด่นในด้านวัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วนำมาปรับปรุงและพัฒนาต่อ การนำวัสดุอื่นๆ เข้ามาร่วมประยุกต์ดัดแปลงเพื่อเพิ่มความแปลกใหม่ในด้านความรู้สึกละมุนมอง คำนึงถึงความต้องการ และพฤติกรรมผู้บริโภคมากที่สุด ซึ่งทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ตรงกับวัตถุประสงค์

บรรณานุกรม

นวน้อย บุญวงศ์(2542). หลักการออกแบบ (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
เครื่องจักสาน. เครื่องจักสานสาหรณกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่มที่22. [ระบบออนไลน์]

<http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK22/chapter3/t22-3-11.htm>(18เมษายน 2554)

เครื่องจักสานขั้นตอนการทำเสื่ออก.[ระบบออนไลน์]

<http://www.gotoknow.org/blog/seubsan001/321637>

อภาวรณ โสพลธรรมลักษณ การทอเสื่ออกเพื่อสงเสริมภูมิปัญญาทองถิ่น [ระบบออนไลน์]

<http://www.thaihealth.or.th/Content/28235.html>

ลัดดา มะม่วงชุม. (2552). ประวัติความเป็นมาของเครื่องจักสาน.[ออนไลน์]

<http://lib.kru.ac.th/rLocal/print.php?story=09/06/18/0737253>. (28พฤษภาคม2553)

ชลธิศ ดาราวงษ์. (2555). ผลิตภัณฑ์ใหม่และกลยุทธ์ทางธุรกิจ. วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี
จุฑาทิพย์ ประมงค. การศึกษาและพัฒนาตลาดเสื่อจันทบูร.คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม:

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.2548

วิบูลย์ ลีสสุวรรณ.เครื่องจักสานไทย.กรุงเทพมหานคร:คุรุสภาลาดพร้าว.2541

puypak (นามสมมุติ) การอนุรักษ์ทอเสื่อพื้นบ้าน [ระบบออนไลน์] เข้าถึงได้จาก

<http://pinthong-seehaw-on.blogspot.com/>